

Ім'я користувача:
Ерік Марусич

Дата перевірки:
25.05.2023 09:29:24 CEST

Дата звіту:
25.05.2023 10:52:12 CEST

ID перевірки:
1015241599

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011751

Назва документа: Olah_A_Vari_kolhoztortenet_1948-1953

Кількість сторінок: 52 Кількість слів: 17276 Кількість символів: 123862 Розмір файлу: 2.03 MB ID файлу: 1014917677

2.65% Схожість

Найбільша схожість: 1.07% з Інтернет-джерелом (<http://idi.btk.pte.hu/dokumentumok/disszertaciok/bayernesiposmoni..>)

2.65% Джерела з Інтернету

41

Сторінка 54

Не знайдено джерел з Бібліотеки

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

3.6% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

2.78% Вилучення з Інтернету

383

Сторінка 55

2.95% Вилученого тексту з Бібліотеки

130

Сторінка 58

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ІСТОРІЯ КОЛГОСПУ СЕЛА ВАРИ (1948-1953 РР.)

ОЛАГ АНІКО ЛЮДВИКОВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма 032 «Історія та археологія»

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № __ 8. __ / 22 листопада 2022 р.

Науковий керівник:

Браун Л. Л.

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедрою

Чотарі Ю.Ю.

канд. іст. наук, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 201_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота
ІСТОРІЯ КОЛГОСПУ СЕЛА ВАРИ (1948-1953 РР.)

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконав: студентка II-го курсу

Олаг Аніко Людвиковна

Освітня програма 032 «Історія та археологія»

Науковий керівник: **Браун Л. Л.**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Молнар Д. Є. О.**

доктор філософії, доцент

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

A MEZŐVÁRI KOLHOZ TÖRTÉNETE (1948-1953)

Magiszteri dolgozat

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: Oláh Anikó

II. évfolyamos hallgató

Képzési program: Történelem és régészet

Témavezető: Braun László

PhD, docens

Recenzens: Molnár D. Erzsébet

PhD, docens

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
I. РОЗДІЛ: ВСТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	7
1.1. Положення Закарпаття після Другої світової війни.....	7
1.2. Початок колективізації в регіоні.....	10
II. РОЗДІЛ: С ЗАСНУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛГОСПІВ ІМ. СТАЛІНА ТА ВИШИНСЬКОГО СЕЛА ВАРИ.....	13
2.1. Заснування та функціонування колгоспу ім. Сталіна у 1948 році.....	13
2.2. Функціонування колгоспу ім. Сталіна у 1949 році.....	16
2.3. Заснування та функціонування колгоспу ім. Вишинського з кінця грудня 1949-го по лютого 1950-го року..	21
III. РОЗДІЛ: ДІЯЛЬНІСТЬ ОБ'ЄДНАНОГО СТАЛІНСЬКОГО КОЛГОСПУ В 1950-1950 РР.....	26
3.1. Функціонування колгоспу ім. Сталіна села Вари після об'єднання.....	26
3.2. Функціонування колгоспу ім. Сталіна у 1951 році.....	30
3.3. Функціонування колгоспу ім. Сталіна у 1951 році.....	33
3.4. Функціонування колгоспу ім. Сталіна у 1951 році.....	37
ВИСНОВКИ	41
РЕЗЮМЕ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	45
ДОДАТКИ	48

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. FEJEZET: SZOVJET RENDSZER MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJÁN	7
1.1. Kárpátalja helyzete a második világháború után	7
1.2. Kollektivizálás kezdete a régióban.....	10
II. FEJEZET: A MEZŐVÁRI SZTÁLIN ÉS VISINSZKIJ KOLHOZOK MEGALAKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSÜK	13
2.1. A Sztálin Kolhoz megalakulása és működése 1948-ban.....	13
2.2. A Sztálin Kolhoz működése 1949-ben	16
2.3. A Visinszkij kolhoz megalakulása és működése 1949. december végétől 1950 februárjáig.....	21
III. FEJEZET: AZ EGYESÍTETT SZTÁLIN KOLHOZ MŰKÖDÉSE 1950-1953 KÖZÖTT	26
3.1. A mezővári Sztálin kolhoz működése az egyesítést követően.....	26
3.2. A Sztálin kolhoz működése 1951 év során.....	30
3.3. A Sztálin kolhoz működése 1952 év alatt.....	33
3.4. A Sztálin kolhoz működése 1953-ban.....	37
ÖSSZEFOGLALÓ	41
PE3IOME	43
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE	45
MELLÉKLETEK	48

BEVEZETÉS

Kárpátalja legtragikusabb időszaka 1944 őszén kezdődik, amikor a 4. Ukrán Front megérkezett a térségbe. Még ha hivatalosan nem is került szovjet uralom alá, a rendszer fokozatosan megjelent. A diplomamunka célja, hogy bemutassa a szovjet rendszer megjelenését Kárpátalján. Részletesen ismerteti a kollektivizálás kezdetét és a mezővári Sztálin és Visinszkij Kolhozok történetét 1948 júliusától 1950 februárjáig, amikor a két kolhoz összevonták, illetve az egyesített Sztálin Kolhoz további fejlődését 1953 decemberéig.

A témaválasztás indoklása, hogy a Mezővári kolhozok történetét eddig még nem dolgozták fel, és ez a munka lehetőséget nyújt egy mélyebb történelmi kutatás alapjának megteremtésére a jövőben.

A kutatás objektuma a kollektivizálás, amely során a mezőgazdasági rendszer szovjet mintára alakult át. A kutatás tárgya a vizsgált időszakban a falu területén megalakult kolhozok története áll.

A munka célja, egy átfogó kép nyújtása a kolhozok történetéről és működésükről interjúk, sajtóanyag valamint levéltári iratok alapján. A források teljes körű áttekintést nyújtanak a kolhoz történetéről és működéséről. A diplomamunka célja, hogy feltárja és bemutassa, hogyan alakította át és határozta meg a vizsgált időszakban a sztálini szovjet rendszer a Vári lakosok mindennapjait.

A munka kutatása során a következő módszereket alkalmaztuk: elsődlegesen a szovjet rendszer kiépítésével és a kollektivizálással kapcsolatos szakirodalmakat tekintettük át. A kolhozok működésének részleteiről a legtöbb információt csak levéltári források biztosították, ezért szükségessé vált a publikálatlan dokumentumok feltárása, amelyek a Kárpátaljai Területi Állami Levéltárban találhatóak. Az anyagok bővítése érdekében áttanulmányoztuk a korabeli *Vörös Zászló* című lapot, valamint olyan adatközlőket kerestünk, akik átérték az adott korszakot és interjú formájában elmondták a történeteket.

A kutatásban problémát jelentett, hogy a levéltári jegyzőkönyvek egy része kézzel, grafitceruzával vagy tollal íródtak, és néhányuk nehezen olvasható. A legtöbb írógéppel készült anyag rossz minőségű papírra került. Ezek a jegyzőkönyvek gyakran nem követték szigorúan egymást időrendben. Az eljárások rögzítésekor nehéz volt elszakadni a szovjet ideológia előírásaitól és szellemiségétől. A jegyzőkönyvek tartalma leginkább a szovjet rendszer iránti odaadó tiszteletet és a kommunista párt, valamint Sztálin iránti hűséget tükrözik. Az adott korszakban élő adatközlők száma korlátozott, így csak kevés interjút tudtunk készíteni, amelyek további információkat nyújthattak a kutatáshoz.

A diplomamunka elkészítése során elsősorban a Kárpátalja Területi Állami Levéltárban található iratokat tekintettük át. A levéltári források között áttekintettük a Visinszkij (982. Fond) és

Sztálin Kolhoz (973. Fond) iratait. A legátfogóbb képet a kolhozokról a kolhozgyűlések jegyzőkönyvei nyújtották. Ezek a jegyzőkönyvek nemcsak betekintést engedtek a mezőgazdasági és vezetőségi folyamatokba, hanem a kor hangulatát is kifejezték. A gyűléseken különböző témákkal foglalkoztak, amelyek a kolhoztagokat érintették. Ilyen témák voltak például a kolhozelnök választása, a vezetők kinevezése, az adott év gazdasági tervének megszervezése, a mezőgazdasági munkák megszervezése és menete, az új tagok felvétele vagy elbocsátása, a különböző kérések elbírálása, a kolhoz által létesített épületek megszervezése és egyéb belső ügyek. A sajtókutatás során a korabeli *Vörös Zászló* című lap cikkeit, amelyben információkat gyűjtöttünk a kolhozról. Az interjúk készítése előtt a kolhozzal kapcsolatos kérdéseket leírtuk, majd az interjú során feltettük a kérdéseket. Az interjúk elkészítése előtt engedélyt kértünk a megkérdezettektől, hogy rögzíthetjük az általuk megadott információkat és említhetjük-e a nevüket. A diplomamunka írása során az elhangzott információkat forrásként hivatkozva rögzítettük, valamint megemlítettük, hogy melyik személy mondta az adott mondatokat

A szovjet rendszer kezdetei bemutatására a Fedinec Csilla és Vehes Mikola által kiadott 2010-es munka: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra* adott alapot. A kollektivizálással kapcsolatban pedig Csatóry György főszerkesztése által kiadott 2021-es munka: *Kárpátalja története Örökség és kihívások* című kötet adott segítséget.

A diplomamunka szerkezetileg a következő elemekből áll: bevezetés, három fejezetből, összefoglalóból. Ötvenegy oldalas, három darab mellékletet tartalmaz. A felhasznált irodalomlista ötvennégy címegegyeséget tartalmaz, ebből hat darab digitális adatbázisból, két levéltári fondot, huszonnyolc sajtót, tizennégy monográfiát és szakkönyvet és négy adatközlőt tartalmaz.

I. FEJEZET

A SZOVJET RENDSZER MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJÁN

A második világháború során a szovjetek elfoglalták Kárpátalját, és elkezdődött a szovjet rendszer működése a régióban. Ennek következtében jelentős hatást gyakoroltak a gazdaságra, különösen az agrárpolitika területén, amely átalakította a mezőgazdaságot. Az emberek kényszerűségből csatlakoztak a kolhozokhoz, hogy meg tudjanak élni. A magángazdaság megszűnt, és a közösségi gazdaság vette át a főszerepet.

1.1. Kárpátalja helyzete a második világháború után

Kárpátalja egy átmeneti államalakulat volt, amelyet "Kárpátontúli Ukrajna" néven is ismertek, és 1944 októberétől 1946 januárjáig működött. Jogi értelemben a hatalmat a választott képviselői szervek, a Néptanács és a helyi népi bizottságok gyakorolták. A Néptanács, mint a legfőbb államhatalmi szerv, nemcsak az igazgatási feladatokat látta el, hanem jogalkotó szerepet is betöltött.¹

Kárpátaljára 1944 októberében érkeztek meg a 4. Ukrán Front katonái, és egy hónapon belül teljesen megszállták a vidéket. A szovjet hadsereg október 7-én átkelt a Vereckei-hágón, október 16-án pedig az Uzsoki-hágón, és tovább haladt Ungvár, Szolyva és Munkács irányában. A gyors előrenyomulást segítette a 2. Ukrán Front Debrecen elleni támadása. 1944. október 23-án már bevonultak Husztra, és elérték a Beregkiszfalud/Szilce-Nagyszőlős vonalat. Következett Nagyberezna, 1944. október 26-án Beregszász és Munkács, majd október 27-én Ungvár. Végül október 29-én elfoglalták a szovjetek Csap városát.² A városban lévő 4. Ukrán Front 18. hadserege által volt a legnagyobb harc az elfoglalásáért.³

Csehszlovákia és a Szovjetunió 1941-ben és 1943-ban ismételt egyezményeket írtak alá, melyekben megerősítették a háború előtti határok elismerését. 1944. május 8-án határozat született arról, hogy a felszabaduló csehszlovák területeket átadják a csehszlovák polgári igazgatási szerveknek a szovjet hadsereg által.⁴ Sztálin a csehszlovák elnöknek Benešnek tett ígérete ellenére nem adta vissza Kárpátalját.⁵ 1944. október 27-én, a szovjet alakulatokat követve, Huszton František Němec, az emigráns csehszlovák kormány gazdasági és újjáépítési minisztere megérkezett Kárpátaljára, hogy megszervezze a közigazgatást. Ő a helybeliekhez intézett

¹ Oficinszkij Román: Preventív szovjetizálás. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 233.

² Oficinszkij Román: A Keleti-Kárpátok hadművelet. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 215.

³ Fedinec Csilla: A Csehszlovákiától a Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalja magyar kisebbségének helyzete (1944-1946). In: Bárdi Nándor–Fedinec Csilla - Szarka László: Kárpátalja magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó - MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 220.

⁴ Bárdi–Fedinec 2008: 220.

⁵ Csanádi György: Sorsfordító évek sodrásában. PolliPrint Kiadó, Ungvár, 2004. 147.

beszédében arra kérte őket, hogy a Vörös Hadsereget fogadják el felszabadítóként, és kifejezte reményét, hogy a terület lakossága újraegyesülhet a cseh és a szlovák néppel.⁶ Október 28-án Huszton felhívást tett közzé, amelyben tájékoztatta a közösséget, hogy a Csehszlovák Köztársaság elnökének alkotmányos dekrétuma értelmében megalakult a felszabadított kárpátaljai terület adminisztrációja. A megalakult adminisztráció élén egy kormány megbízott állt, aki felelős volt a terület irányításáért és kormányzásáért. A csehszlovák adminisztráció tevékenységét a 4. ukrán front parancsnoksága megakadályozta.⁷

1944. október-november folyamán, Kárpátalján valamennyi városában és falvaiban megválasztották a Népbizottságokat. Ezeket a népbizottságokat úgynevezett "népgyűléseken" választották ki, ahol az egyhangú, egyszerű kézfelemeléssel végrehajtott szavazás döntött.⁸ December 5-én a Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa körlevelében határozottan felhívta a városi és falusi népbizottságok figyelmét arra, hogy szakítsanak meg minden kapcsolatot a csehszlovák kormány huszti delegátusaival.⁹ A vesztes oldalon harcoló németeket és magyarokat kollektív bűnösséggel vádolták meg, és ezeket a nemzeteket bűnösöknek nyilvánították, akik akadályozhatják a szovjet rendszer bevezetését Kárpátalján.¹⁰ 1944. november 12-én ülésezett a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa, ahol meghozták az akkor még szigorúan titkos 0036. számú határozatot, amelyben elrendelték a területen élő 18–50 éves korú német és magyar nemzetiségű hadköteles személyek összeírását, majd ezt követően külön osztagokban, listák szerint, konvoj alatt hadifogoly-gyűjtőhelyretörténő irányítását. Másnap, november 13-án Kárpátalja-szerte falragaszok jelentek meg a Városparancsnokság 2. számú parancsa címmel, amely minden nagyobb településen hirdette a 18–50 év közötti magyar és német nemzetiségű férfilakosság jelentkezési kötelezettségét.¹¹

1944. november 19-én, Munkácson megtartották az első kárpátaljai pártkonferenciát, melynek célja, hogy Kárpátalja egyesüljön a Szovjetunió kötelékében. A konferencia során megalakult a Kárpátontúli Ukrajna Kommunista Pártja és kikiáltották Kárpátontúli Ukrajna függetlenségét, amely határozatot fogadott el „Kárpátontúli Ukrajna újraegyesítéséről Szovjet-Ukrajnával”. Ezután a népbizottságok küldöttei részt vettek 1944. november 26-án, Munkácson a „Неремора” moziban volt az ülés megtartva az első Kárpátontúli Ukrajna népbizottságainak kongresszusa. Ezen az összejövetelen született meg a Kárpátontúli Ukrajna Népi Bizottságainak

⁶ Molnár D. Erzsébet: A későszocializmus korszaka (1944–1953). A vidék szovjetizálása/szovjetesítése. In: Kárpátalja története. Örökség és kihívások. Főszerk.: Dr. Csátary György. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász–Ungvár, 2021. 502.

⁷ Oficinskij Román: A csehszlovák kormány megbízotti hivatal. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.. 235.

⁸ Csanádi, 2004. 175.

⁹ Botlik József–Dupka György: Ez hát a hon. Mandátum Kiadó, Ungvár, 1991. 52 old.

¹⁰ Orosz Júlia: A „málenkij robot” árnyékában – beszélgetések az elhurcolt áldozatok hozzátartozóival. 11 old.

¹¹ Molnár D. 2021: 507.

Első Kongresszusán Kárpátontúli Ukrajnának Szovjet-Ukrajnával való „újraegyesítéséről” szóló kiáltvány.¹² A Néptanács december 5-én dekrétumával megszakította minden kapcsolatot a csehszlovák kormány megbízott hivattal, és az utasítás értelmében a helyi hatalmi szerveket is erre kötelezte. Ezzel a döntéssel a Néptanács kifejezte elutasítását a csehszlovák kormány képviselőivel való együttműködés iránt, és hangsúlyozta függetlenségét. December 9-én a Néptanács megtiltotta, hogy a csehszlovák hatóságok toborozzanak a csehszlovák hadtestbe Kárpátalján. Ezzel a lépéssel azt kívánták elérni, hogy a területen élő emberek ne kerüljenek kényszerített bevonásra a hadseregbe, és fenntartsák a helyi irányítást és önállóságot.¹³ Nem csak a magyar nemzetiségű férfiakat vitték el. December 16-án kidolgozták a német nemzetiségű férfiak és 18–30 év közötti német nemzetiségű nők összegyűjtő tervét. Ezt követően, december 17-én a rendelet kivonata a kárpátaljai területet megszálló 4. Ukrán Front parancsnokához, Petrov tábornokhoz eljutott. Petrov tábornoknak utasítást adtak a németek mozgósításáról és intézkednie kellett ebben az ügyben.¹⁴

1945. június 29-én hosszas tárgyalás után Moszkvában a Szovjetunió és Csehszlovákia kormánya megkötötte azt a szerződést, amely rögzítette Kárpátalja kiválását a Csehszlovákiából. Csehszlovákia ideiglenes nemzetgyűlése 1945. november 22-én ratifikálta azt a szovjet-csehszlovák egyezményt, amely meghatározta Kárpátalja hovatartozását. Ezt követően, november 27-én a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége is jóváhagyta ezt az egyezményt.¹⁵

1946. január 22-én az SZSZKSZ Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége rendeletben szabályozta Kárpátontúli Ukrajna közigazgatását, amely szerint az átmenetet képező „miniállamot” az USZSZK Kárpátontúli területévé (Закарпатська область) szervezték át.¹⁶ Január 24-én pedig az USZSZK Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének rendelete értelmében a Kárpátontúli területen az USZSZK törvényei léptek életbe.¹⁷

A helyi népi bizottságok szovjet mintára helyi tanácsokká szerveződtek át. Az újraegyesülést követően tovább folyt a szovjet rendszernek a kiépítése: adminisztratív átrendezés, kolhozosítás.¹⁸

A Kárpátalja átmeneti államalakulat volt, amelyet "Kárpátontúli Ukrajna" néven is ismertek, és 1944 októberétől 1946 januárjáig működött. A hatalmat a választott képviselői szervek, a Néptanács és a helyi népi bizottságok gyakorolták. Az 1944-es szovjet megszállás után a

¹² Molnár D. 2021: 504-506.

¹³ Oficinszkij Román: Kárpátontúli Ukrajna Néptanács. . In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 238.

¹⁴ Molnár D. 2021: 509.

¹⁵ Váradi Natália: A szovjet hatalom kiépítésének kezdeti lépései Kárpátalján 1944-1946. Betekintő, 2019. 13. évfolyam 1. szám. 49.

¹⁶ Bayerné Sipos Mónika: A kárpátaljai magyar kisebbség autonómia törekvései. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, Pécs, 2014. 55.

¹⁷ Oficinszkij Román: A szovjet időszak sajátosságai Kárpátalja történetében. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 217.

¹⁸ Bayerné Sipos Mónika: A kárpátaljai magyar kisebbség autonómia törekvései. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, Pécs, 2014. 55.

területen történt adminisztratív átrendezés, és megkezdődött a szovjet rendszer kiépítése, beleértve a kolhozosítást is. Kárpátalján megválasztották a Népbizottságokat, amelyek a helyi tanácsokká alakultak át. A terület felszabadítását követően megalakult a Kárpátontúli Ukrajna Kommunista Pártja, és kiáltványban hirdették ki a terület „újraegyesülését” Szovjet-Ukrajnával. Kárpátalja hovatartozását későbbi szerződések és egyezmények rögzítették, és végül az USZSZK Kárpátontúli területté vált. A szovjet rendszer fokozatosan bevezetésre került a területen, beleértve az adminisztratív átrendezést és a kolhozosítást is.

1.2. Kollektivizálás kezdete a régióban

A Szovjetunióban 1927-ben válság alakult ki. A termés kevés volt, és a jómódú gazdák nem akarták értékesíteni a terményüket a nyomott állami árakon. A nép pánikszerűen kezdte felvásárolni az élelmiszertartalékokat az országban. Az 1920-as évek közepén még negyed részét kézzel vetették be a termőföldeknek, és a felét sarlóval és kaszával aratták le. Ilyen körülmények között kezdődött meg a kollektivizálás folyamata, amely a mezőgazdasági termelés hagyományos rendjének átalakítását jelentette. A kistermelők és kulák gazdaságok helyett kollektív mezőgazdasági termelőszövetkezeteket, azaz kolhozokat hoztak létre.¹⁹ Az államosítás, vagyis a magántulajdon felszámolása jelentette az alapját a sztálini rendszernek, amely a mezőgazdaságot sem kímélte. A kollektivizáció által gyökeres változás következett be a mezőgazdaságban és ennek következtében a parasztság életében is.²⁰ A kolhoz név azt jelenti, hogy a föld és minden vele járó tulajdon azoké a személyeké, akik munkájukkal megművelik azt.²¹ A lenini agrárpolitika nyomán létrehozták a kollektív gazdaságokat és szovhozokat, amelyek a korábbi egyéni gazdaságok helyett a föld közös (társas), artelszerű művelését tették lehetővé.²²

A kongresszus 1944 novemberében összeült és kimondták az „újraegyesülés” határozatát ezzel együtt még a földreformról is határozatot fogadott el.²³ Megjelent a földosztásról szóló rendelet 1944. november 29-én, amiben kihangsúlyozták a magyar és német földbirtokosok tulajdonában lévő birtokok elkobzandók, és azonnali hatállyal szétosztandók a földnélküliek, a kis földterülettel rendelkező parasztok és a munkások között. A Néptanács 1944 decemberében végrehajtotta a prevenciós államosítást, ami által a magyar tulajdonban lévő gyárak, üzemek,

¹⁹ Fedinec Csilla: Az ukrain holodomor mint genocídium. *Pro Minoritate* folyóirat, 2020. téli szám. 119.

²⁰ Orosz Júlia: A falusi parasztság – egy kolhoz belső életének jellegzetességei Kárpátalján, 1948-1953. *Betekintő*, 2020. 14. évfolyam 3. szám. 98.

²¹ Vitéz Faraghó Gábor: *Szovjetoroszország. Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság*, Budapest. 369 old.

²² Orosz Júlia: A falusi parasztság – egy kolhoz belső életének jellegzetességei Kárpátalján, 1948-1953. 98.

²³ Molnár D. Erzsébet: A szovjet típusú gazdaságpolitika erőszakos térnyerése. In: *Kárpátalja története Örökség és kihívások*. Főszerk.: Dr. Csatóry György. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász–Ungvár, 2021. 513 old

bányák, bankok, termőföldek, vállalatokat elkobozták.²⁴ 1950-en során felszámolták a nagybirtokokat és átalakították a földbirtokviszonyokat.²⁵

Az 1945 és 1950 közötti időszakban Kárpátalján is bekövetkezett az államosítás és a munkaerő átrendezése.²⁶ 1945. december 15-én bevezették a „a föld államosítására vonatkozó szovjet törvényeket”. Minden állami tulajdonba került. Ezzel megnyílt a mezőgazdaság kollektivizálásához vezető út.²⁷ A fő mezőgazdasági kultúrák közé tartoztak az őszi búza, kukorica, burgonya, dohány és különböző zöldségfélék. A délnyugati gazdaságokban viszonylag fejlett volt a szőlőtermesztés és gyümölcskertészet. Az állattenyésztés leginkább a hegyvidéki területeken dominált.²⁸

Kárpátalján 1946-ben még csak két kolhoz volt jelen. Az egyik Eszenyben alakult meg, amely Hruscsov nevét viselte, míg a másik Munkácshoz csatolt Oroszvég területén jött létre és Georgi Dimitrov nevet kapta.²⁹ Lassan haladt a kolhozszerzés, amit a felső pártvezetés is észrevett. Ezt azzal magyarázták, hogy a helyi lakosok nem segítenek. A lakosság meggyőzése érdekében gyűléseket szerveztek a településeken, amin előadásokat tartottak a kollektív gazdálkodás előnyeiről. Ha ez nem nyerte meg az emberek tetszését, akkor más módszerekhez nyúltak: behívták egyenként a gazdákat a község házára, ahol akár több napig is ott tartóztatták őket acélból, hogy meggyőzzék őket a kollektív gazdálkodás előnyeiről. Különböző megszorításokat alkalmaztak a gazdánál, annak érdekében, hogy teljesen megtörjék őket. Beszolgáltatási kötelezettséget vezettek be, aminek a lényege az volt, hogy minden, ami portákon található volt összeszedték és ezek a javak teremtették meg a létrejövő kolhoz infrastrukturális alapjait.³⁰

Kiterjesztették a kulákgazdaságok megadóztatását, ami annyit jelentett, hogy amely gazdák visszautasítják a kolhozba való belépést, megadóztatják őket. Ezen intézkedéseknek meglett a kívánt hatása, hisz az idő folyamán sorra kezdek el alakulni a kolhozok a régióban.³¹ A kulákperek során a jómódú falusi gazdákat különböző alaptalan vádak alapján bíróság elé állították, vagyonukat elkobozták és többnyire szabadságvesztésre is ítélték őket.³² A kollektivizálás következtében azokat

²⁴ Dupka György: A szovjet hatóság megtorló tevékenysége Kárpátalján (1944-1991). Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2014. 76.

²⁵ Molnár D. 2021: 513.

²⁶ Oficinszkij Román: Gazdasági fejlődés. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 262.

²⁷ Dupka 2014: 76.

²⁸ Dupka György–Horváth Sándor–Móricz Kálmán: Sorsközösség. A kárpátaljai magyarok a 80-as évek végén. Kárpáti kiadó, Ungvár, 1990. 4.

²⁹ Oficinszkij Román: Kárpátontúli Ukrajna agrárpolitikája. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 276-27.

³⁰ Molnár D.2021: 513-514.

³¹ Molnár D.2021: 513-514.

³² Csanádi 2004: 193.

az egyéneket, akiket szovjetellenesnek nyilvánítottak, kulákeres eljárásoknak vettek alá, és számos esetben az elítélteket családtagjaikkal együtt kitelepítették Kárpátaljáról.³³

Egyre több cikk jelent meg a sajtóban a közös kollektív gazdálkodás pozitív oldalairól. 1947. március 15-én Beregszászi járásban is megalakult az első kolhoz, mely Nagyberegen jött létre és Lenin nevét viselte.³⁴ 1948-ban a kolhozok száma 27-ről 188-ra emelkedett, egy évvel később pedig tovább nőtt 478-ra.³⁵ Mezőváriban az első kolhoz 1948. július 4-én alakult meg.³⁶ A második kolhoz pedig 1948. december 28-án jött létre.³⁷ 1948 augusztusában 20 kolhoz volt a beregszászi járásban, megtartották a kolhoz aktívák első ülését, ahol kitűzték azt a célt, hogy a kollektivizálják a mezőgazdaságot. Az év végére befejeződött a járásban a kollektivizálás folyamata és 52 kolhoz alakult meg.³⁸

1950-re a térségen a magánszektor megszűnteték és ezzel szétverték a korábbi gazdálkodási rendszert.³⁹ A parasztságokat kolhozokba kényszerítették. Az emberek nehezen tudtak alkalmazkodni.⁴⁰ 1950 elején Kárpátalján már 532 kolhoz volt. A kollektivizálással kapcsolatban újabb változások történtek, ugyanis 1950. május 30. Moszkvában a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága határozatot hozott „a kiskolhozok összevonásáról és a pártszervezetek ezzel kapcsolatos feladatairól”. Kárpátalján a kolhozok száma csökkent az egyesítés során, így 294 kolhoz lett összesen.⁴¹

1927-ben válság alakult ki a Szovjetunióban, ahol a termelés hiánya és az élelmiszerhiány pánikot váltott ki a népben. Ez vezetett a kollektivizáció elindításához, amely során kolhozokat hoztak létre a parasztok helyett. 1944-ben államosították a gyárakat és elkobozták a földeket. Kárpátalján 1945 és 1950 között zajlott az államosítás és a kollektivizáció, amely során átszervezték a mezőgazdaságot és kényszerítették a parasztokat a kolhozokba való belépésre.

³³ Molnár D. István: Perifériáról perifériára. Kárpátalja népessége 1869-től napjainkig. MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Kalligram Kiadó, Budapest, 2018. 103.

³⁴ Csanádi 2004: 195.

³⁵ Bárdi Nándor–László Márton: A kollektivizálás és a falu átalakítása. In: Bárdi Nándor–Fedinec Csilla–Szarka László: Kárpátalja magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó -MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 240.

³⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

³⁷ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 6.

³⁸ Csanádi, 2004. 203-204.

³⁹ Molnár D. 2021: 513.

⁴⁰ Molnár D. 2021: 514-515.

⁴¹ Oficinskij Román: Újítások és újítók. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 279.

II. FEJEZET

A MEZŐVÁRI SZTÁLIN ÉS VISINSZKIJ KOLHOZOK MEGALAKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSÜK

Mezőváriban a Sztálin Kolhoz 1948 júliusában, a Visinszkij Kolhoz azon év decemberében alakult meg. A falu mérete miatt szükségessé vált két kollektív gazdasági egység, azaz kolhoz működtetésére, valamint a meglévő kolhoz megerősítésére. Emellett a térségben az ideológiai gondolkodásmód még nem volt kellően kiforrott.

2. 1. A Sztálin Kolhoz megalakulása és működése 1948-ban

Kárpátalján, miután a szovjet hatalom átvette az irányítást, gazdasági téren is változás következett be. A falvakban sorra kezdtek megalakulni a szovjet mintájú termelőszövetkezetek, vagyis a kolhozok. Mezőváriban a kolhoz 1948 második felében lett létrehozva. A sajtóban egyre több cikk jelent meg a közös gazdálkodás előnyeiről. A nagybereg-i kolhozot a járási vezetők mintagazdaságnak tekintették, gyakran szerveztek „tanulmányi kirándulásokat” más falvakból, amelynek célja az emberek meggyőzése volt a közös gazdálkodás előnyeiről.⁴² A vári lakosok január 29-én a gátiakkal együtt ellátogattak a nagybereg-i Lenin Kolhozba.⁴³ A látogatók jó tapasztalatokat szereztek, hogy miért is megfelelő, ha van a falunak kolhoza.⁴⁴ Megrendezésre került egy gyűlés, ahol az ellátogatott személyek a tapasztalataikat megosztották. Az elnök, aki vezette a gyűlést, Varga Sándor volt, aki a községi tanács elnöke volt akkoriban. A megnyitó beszéde után Bíró Bertalan szovjet kommunista szólalt fel, aki megemlékezett a 180 éves Kommunista Kiáltványról, és felvázolta a szocializmus útját valamint a jövő fejlődés szükségszerű menetét a kommunizmusig. Ezután további négy személy szólalt fel a tagok előtt és mondták el az utazáson látott tapasztalataikat a nagybereg-i kolhossal kapcsolatban. A beszédek végén hangsúlyozták, hogy a községben szükség van egy kolhoz létrehozására, és arra ösztönözték az embereket, hogy csatlakozzanak a kolhozkezdeményező csoportba.⁴⁵ A lakosok azonban nem voltak hajlandók feladni saját magángazdaságukat. Emiatt nyomás alatt volt a falu, hogy létrejöjjön a kolhoz. Beregszászból állandóan jöttek kiküldöttek, akik hangoztatták, hogy hozzon létre a falu kolhozot és az emberek pedig csatlakozzanak. A kiküldöttek házról-házra jártak, és invitálták az embereket, hogy csatlakozzanak. Néha még azzal is fenyegették a lakosokat, hogy Szibériába viszik őket, ha nem csatlakoznak. A falu kommunistái is járták az utcákat, hogy ösztönözzék az embereket a kolhozhoz való belépésre.⁴⁶ Voltak emberek, akik nem léptek be, így ők a szovhozba dolgoztak.⁴⁷

⁴² Csanádi 2004: 195-196.

⁴³ A kolhozban járt Váriak elmondják tapasztalataikat. Vörös Zászló 1948. II. 19. 1, 2.

⁴⁴ A kolhozkezdeményező csoport. Vörös Zászló 1948. II. 08. 1.

⁴⁵ A kolhozban járt Váriak elmondják tapasztalataikat. Vörös Zászló 1948. II. 19. 2.

⁴⁶ Debreceni Ferenc (1939), Vári, az interjú készítésének időpontja: 2023. 04. 29.

A kuláknak nyilvánított embereket pedig elvitték az ország különböző pontjaira majd a kolhoz minden vagyonukat elvette.⁴⁸ Ezek az emberek mélyebb ismeretekkel rendelkeztek mezőgazdasági területen. A jó földművesek helyett olyan személyek csatlakoztak a kolhozhoz, akik nem is értettek ehhez.⁴⁹

A kolhozba való „önkéntes” belépéskor a falu lakosai kérvényeket írtak a községi tanácsnak, amit „Bejelentés” címszó alatt fogalmaztak meg, mellyel hozzájárulnak a kolhoz megalapításához. A kérvényekben leírták a belépési szándékukat a családfők, a család összetételét neveikkel, életkorokkal együtt. Néhányan felajánlották földjeiket, szerszámaikat, állataikat, vetőmagjaikat a kolhoznak. Akik nem tudtak mit felajánlani a kolhoz számára, azok az emberek is kérvényezték a tagfelvételt. A kérvények magyar nyelven íródtak.⁵⁰ A belépési nyilatkozataikat több mint százan adták be.⁵¹

A kolhoz megalapításáról szóló határozat 1948. július 4-én jött létre az első kolhozgyűlés keretén belül, ahol eldöntötték, a kolhoz nevét és kinevezték a kolhoz első elnökét. A gyűlésen részt vett Barta András a községi tanács vezetője és további 14 tag. A kolhoz elnökhelyettesét, a vezetőségi tagokat és az ellenőrző bizottság tagjait is megnevezték. A kolhoz elnöke Linder Herman lett, helyettese Bakó Zsigmond. A vezetőség tagjai a következő személyek lettek: Molnár Elemér, Varga Károly, Sáradi Erzsébet és Jánosi Pál, Fazekas István. Az ellenőrző bizottság elnöke Mester Gábor, tagjai Varga Sándor és Kenéz Ferenc lettek. A kolhoz számvevője Szabó Géza lett.⁵² A megalakult kolhoz Sztálin nevet kapta. Összesen 93 gazdaság és 203 munkaképes tag iratkozott be, teljes gazdasági felszereléssel együtt. Közös tulajdonban került 11 ló, 14 ökör, 2 cséplőgép és egyéb mezőgazdasággal kapcsolatos dolgok.⁵³

Az első kolhozgyűlési jegyzőkönyv, amely fennmaradt, 1948. október 22-én íródott. A kolhoz tagjai között jelen volt egy meghívott személy, Szedlácsek elvtárs, aki a járási Kommunista Párt instruktora volt és a politikai felvilágosításról tartott előadást a jelen lévőknek. A gyűlésen szó volt Vári és Kaszony kolhozai között kötendő szocialista versenyről.⁵⁴ A célja volt, hogy minél jobb és hatékonyabb terméshozamokat érjenek el kolhozok. A szerződésben mindkét kolhoz tagjai kötelezték magukat a munkanap minimumok és egyéb dolgok teljesítésére. Kötelezettséget vállaltak a kolhozok, hogy őszi búzából 18 mázsányi, őszi árpából 17 mázsányi, kukoricából 90 mázsányi, tavaszi búzából 17 mázsányi, tavaszi árpából 20 mázsányi, napraforgóból 20 mázsányi, káposztából 200 mázsányi, burgonyából 160 illetve takarmányrépából 250 mázsányi átlagtermést fognak elérni

⁴⁷ Varga Gyula (1940), Vári, az interjú készítésének időpontja: 2023. 04. 29.

⁴⁸ Vass Erzsébet (1943), Vári, az interjú készítésének időpontja: 2023. 05. 02.

⁴⁹ Debreceni Ferenc (1939), Vári, az interjú készítésének időpontja: 2023. 04. 29.

⁵⁰ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

⁵¹ Előre a kollektív gazdaság útján, Vörös Zászló 1948. VII. 4. 1.

⁵² KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 4. lap 4.

⁵³ Szakítottak az ezeréves gazdálkodási móddal, Vörös Zászló 1948. VII. 8. 2.

⁵⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 4. lap 1.

hektáronként. Az állami minimumot állattenyésztésnél 1949 évben mind a két kolhoz 50-50%-kal emeli majd az anyaállományt, valamint juh- és sertésfarmot fognak létrehozni és az állatok számára istállókat fognak építtetni.⁵⁵ Irodai segédmunkaerő még nem volt felvéve, így 1948. október 26-án tartott gyűlésen a kijelölt személyek nem voltak jelen és így nem lehetett kijelölni.⁵⁶ A további jegyzőkönyveket olvasva nem derült ki, hogy kik lettek megválasztva.

A kolhoz megalakulása óta először vett fel kölcsönt az állami banktól. Műtrágya beszerzésére 3500 rubel értékű kölcsönt vett fel, melyet a terméshozam növelése céljára használtak fel. Nem volt megfelelő mennyiségű haszonállat, így a kolhoz még további kölcsönt vett fel 8000 rubel értékben.⁵⁷ A haszonállatok számára nem volt építve istálló, így azoknál a portáknál helyezték el őket, ahol nagy istállók voltak. Kezdetben hiányzott a takarmány az állatok etetéséhez, ezért elvették azoktól az emberektől, akik korábban állatokat tartottak.⁵⁸ Döntés született, hogy minden igavonóval belépett kolhozista adjon 2 szekér szénát, 4 szekér vegyes takarmányt és 1 kg abrakot.⁵⁹ A raktárnok pozíciója még betöltetlen volt, így Cellár Istvánt jelölték ki vezetőnek.⁶⁰

A kolhoz megalakulása óta folyamatosan adták be a lakosok a belépési nyilatkozatukat, hogy tagjai legyenek a kollektív gazdaságnak (2. számú melléklet). A tagok felvétele a kolhozgyűléseken történtek meg. A kolhoz megalakulása óta 1948. november 21-én gyűlésen 10 személy kolhoz csatlakozási kérelmét hagyták jóvá, akik a következő személyek voltak: Farkas József, Vass Endre, Szabó Lajos, Józán János, Kovács József, Lackó Sándor, Lackó Anna, Medvés András, Kovács Béla, Farkas Kálmán.⁶¹ December 15-én rendezett gyűlésen további 12 személlyel bővült a kolhoz tagsága: Somogyi Bertalan, Vas Béla, Szeles Árpád, Józán Gyula, Csucsi Ferenc, Molnár Endre, Vári Endre, Nagy Elek, Halász János, Szarka Mária, Bot Béla, Fazekas Lajos.⁶²

Beregszászban tanfolyam szerveztek a brigádok és csoportvezetők számára. A kolhoz gyűlést tartott, hogy kiválassza azokat a tagokat, akik részt vesznek a tanfolyamba. A következő személyek lettek: Varga Sándor, Barta András, Torzsás Jolán, Vass Endre, Szabó Lajos, Farkas József, ifj. Mátyus Károly, Dér Sándor, Szarka Mária.⁶³ Lefkovic László kolhoztagot pedig az Újlakon lévő állatorvosi iskolába küldték ki, hogy később a kolhoz állatorvosaként dolgozzon.⁶⁴

A szocialista mezőgazdaság kollektivizálásának fontos lépése volt a Gép- és Traktorállomások (GTÁ) létrehozása az országban. Az állomások feladata volt, hogy traktorokkal

⁵⁵ Molnár Gábor: A „Sztalin” és „Engels Frigyes” kolhozok szocialista versenyre léptek, Vörös Zászló 1948. X. 31. 2.

⁵⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 4. lap 4.

⁵⁷ Uo. lap 5.

⁵⁸ Debreceni Ferenc (1937), Vári, az interjú készítésének időpontja: 2023. 04. 29.

⁵⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 4. lap 16.

⁶⁰ Uo. lap 7.

⁶¹ Uo. lap 11.

⁶² Uo. lap 19.

⁶³ Uo. lap 13.

⁶⁴ Uo. lap 5.

és mezőgazdasági gépekkel segítsék a kolhozokat munkavégzésük során.⁶⁵ Minden év során a kolhoz, szerződést kötött a Beregszászban létrehozott Gép- és Traktorállomással, hogy a rendelkezésre álló gépeket felhasználva a legjobb segítséget nyújtson a gazdaságnak. A kolhoz 1949-re a gazdaság menetére szerződést kell kötni a beregszászi Gép- és Traktorállománnyal.⁶⁶

A kolhozoknak minden év végen készült egy éves jelentése. Ez évben a kolhozudvar száma összesen 265 volt. Hiányos a feljegyzés arról, hogy hány 16-tól 60 éves férfi és 16-tól 55 éves nő, illetve 60 évtől idősebb férfi és 55 évtől idősebb nő dolgozott a kolhoz területén. A brigádok létszáma a következőképpen alakult: három mezei-, egy kertészeti- és két gyümölcsbrigád állt rendelkezésre.⁶⁷ Az éves terméshozamról, gépekről és munkaeszközökről nincsenek feljegyzések.

A kolhoz létrejötte előtt a vári lakosok január 29-én ellátogattak a nagyberegi Lenin Kolhozba, ahol pozitív tapasztalatokat szereztek a kolhozok előnyeiről és ezt egy gyűlés keretén belül megosztották a lakosoknak, hogy miért van szükség a községnek kolhozra. Az első kolhoz 1948 második felében jött létre, kolhozelnök Linder Herman volt. A megalakulást követően kinevezték a kolhoz elnökét és a további vezetőségi tagokat. A kolhoz létrejöttével az emberek mindenüket elvesztették. A kolhoz működése kezdett javulni, azonban még mindig voltak hiányosságok. Korábban nem termesztett takarmányt az igavonók ellátására így a kolhoz azoktól az emberektől vett terményt, akik rendelkeztek korábban állatokkal. Nem ment zökkenőmentesen az első éve a kolhozoknak, kölcsönt kellett felvenni a banktól. Megtörtént az első szocialista versenyszerződés megkötése a kaszonyi Engels Frigyes Kolhossal.

2.2. A Sztálin Kolhoz működése 1949-ben

A termelési terv 1949-re meghatározta gabonák vetési területeit: a téli búza vetését 128 hektárnyi területen, míg a tavaszi búza 15 hektár, rozs 55 hektár, zab 141 hektár, árpa 21 hektár, köles 9 hektár és kukorica 210 hektár vetési területet szabtak meg. A napraforgó vetési területét 30, kender vetését 2, míg a dohányt termesztését 12 hektárban állapították meg. A kolhoz földterületein szerepet kapott a zöldségek termesztése is, ahol burgonyát 31 hektárnyi, káposztát 2 hektárnyi, hagyma 1 hektárnyi, paradicsomot és uborka 0,5-0,5 hektárnyi területen termesztettek.⁶⁸ A közhasznú állattenyésztés fejlesztésével kapcsolatban a Szovjetunió Minisztertanácsa és az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága 1949. április 18-i határozata értelmében egy három éves tervet szabtak meg, amelynek kitűzött céljait 1949-1951 között kellett elérnie a kolhozoknak. A kolhozoknak megfelelő számú haszonállattal kellett rendelkezniük: 340 darab szarvasmarha, 187

⁶⁵ Orosz Júlia: A falusi parasztság – egy kolhoz belső életének jellegzetességei Kárpátalján, 1948-1953. 110.

⁶⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 4. lap 12.

⁶⁷ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 6. lap 1.

⁶⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 19. lap 2.

darab sertés, 150 darab juh és 3520 darab baromfinak kellett lennie.⁶⁹ A tervezetet május 22-én a közgyűlésen felolvasták.⁷⁰ A Beregszászi Kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága, a Munkásképviselek és az Ukrán Kommunista Párt Szabályozási Bizottság irodája határozatával 1949. július 23-án elfogadták a következő három éves tervezetet.⁷¹

A dolgozókat a kolhoznál nyilvántartott munkanapok száma alapján kapták meg fizetésüket. A szezonális munkák befolyásolták a munkanapok hosszúságát. Voltak olyan esetek, amikor a gyűléseken viták alakultak ki a munkanapok igazságtalan kiszámítása miatt.⁷² A tagok munkanapjaikat a kolhoz számvevője számolt el, aki Szabó Gábor volt.⁷³ A munkanormákat és a kolhozban dolgozók munkanapjait a gyűléseken állapították meg és olvasta fel a számvevőszék.⁷⁴ Akik kerültek a munkálatokhoz, azoknak havonként meghatározott munkanapjaikat felszámolták.⁷⁵ A gyűléseken olyan kérdések is napirendre kerültek időnként, melyekben a csoportok, csoportvezetők, ellenőrző bizottság működését véleményezték a nem teljes körű feladatuk ellátása miatt. Néhány esetben a brigádvezető önként írtak egy kérelmet a leváltásukra. Az 1949. április 8-i gyűlésen önként beadta Barta András brigádvezető a leváltási kérelmét, mivel képtelen volt ellátni a munkáját. A vezetőség nem fogadta el a leváltási kérelmet.⁷⁶

A könyvelő pozícióra 1949. február 15-én a vezetőség és a járási párt hatására Bajsza Mihályt választották meg a kolhoz könyvelői munkára.⁷⁷ A könyvelő feladata volt ismertetni a bevétel és kiadások összegét, amit a kolhoz végzett az év során.⁷⁸ A vezetői személyeknél változás történt. Az előző női tag családi állapota miatt nem tudta tovább teljesíteni a kötelességét, így a helyére Mátyus Ilona került.⁷⁹ Váradi Endre csatlakozásával bővült a vezetőség.⁸⁰ Új kolhozelnök helyett választottak, mivel Bakó Zsigmond betegség miatt nem tudta tovább elvállalni. Helyére Erdei János lépett.⁸¹ A kolhoz vezetőinek összetétele a következő volt: Linder Herman – kolhozelnök, Erdei János – alelnök, Bakó Zsigmond, Molnár Elemér, Jánosi Pál, Dér Sándor, Mátyus István, Varga Károly, Váradi Endre – vezetőségi tagok.⁸²

A kolhoz február 23-i közgyűlésen szerződést kötött beregszászi Gép- és Traktorállomással 1949-es évre. A gyűlésen részt vett az állomány igazgatója, Antonenkó elvtárs, aki felsorolta a

⁶⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 8. lap 1.

⁷⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 29.

⁷¹ KTÁL, Fond 973 opisz 2 ügyirat 8. lap 1.

⁷² Oficinszkij Román: Kollektivizálás. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 279-280.

⁷³ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 17.

⁷⁴ Uo. lap 15.

⁷⁵ Uo. lap 58.

⁷⁶ Uo. lap 13.

⁷⁷ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 8.

⁷⁸ Uo. lap 50.

⁷⁹ Uo. lap 10.

⁸⁰ Uo. lap 17.

⁸¹ Uo. lap 8.

⁸² Uo. lap 11.

kötelességeket, amit a beregszászi Gép- és Traktorállománynak és a Sztálin kolhozoknak vállalnia kellett. A kolhozelnök kiemelte, hogy meg kell kötni a szerződést, amely tartalmazta a tavaszi vetés területét 45 hektárra, a vetés területét 100 hektárra és az őszi mély szántás területét további 100 hektárra. A kolhoztagok szavazattal jóváhagyták a kolhozelnök által tett javaslatot.⁸³

A vetőmagok közül zabból hiánycikk lépett fel. Döntés született arról, hogy a beregi Lenin Kolhozzal vetőmagcsere történjen meg a két kolhoz között. Kukoricából 1 kg adott a Lenin kolhozoknak a Sztálin kolhoz 1,5 kg zabért cserében.⁸⁴ A március 13-i gyűlésen elhatározták, hogy a hiányzó vetőmagot 3-5 napon belül be kellett szerezni.⁸⁵ Kölcsön felvételre kényszerült a kolhoz. A szőlőbrigád termelési szükségleteire az állami banktól mintegy 30 000 rubel összegű kölcsönt tervezett a vezetőségi tagok felvenni. A javaslatukat a közgyűlés elé terjesztették és elfogadták.⁸⁶

A tagok felvétele az év során is folytatódott. Az új tagok felvételét június 9-i tartott gyűlésen vitatták meg. Összesen 9 tag jelentkezett, aki felvételét megszavazás során elfogadták.⁸⁷ Augusztus 14-e folyamán ismételen további 6 tagot vettek fel a kolhozba. A folyamatos tagfelvételek mellett történtek kizárások. Ezen a napon tartott gyűlés alatt azokat zárták ki, akiket kulákoknak ítélték, majd mindenüket elvették. A kolhoz megfosztotta őket a vagyonuktól és kitelepítették őket.⁸⁸ A következő személyek voltak kulákoknak ítéelve: Váradi Endre, Salamon Sándor, id. File Károly, Molnár Eliz, Vass Béla, Kóser Dezső, Loncsák László, Fazekas Lajos, Paládi Julianna, Sepsi Gyula, Sepsi Bálint, Szarka Gusztáv, Torzsás Sándor, Halász Béla, Molnár Elemér, Torzsás Berta, Mátyus Lenke, Vári István, Loncsák Béla, Fazekas István és Szabó Kálmán.⁸⁹ A kizárt személyek között brigád- és csoportvezetők is voltak, ezért más embereket kellett kinevezni a helyükre. Az új beosztás a következőképpen alakult: Vass Endre lett a szőlőbrigád vezetője, Mónus János a 3. mezőgazdasági brigád vezetője lett, a kertészeti brigád vezetője Beregszászi János és a raktárnok Cellár István, jószággondozó lett Herman József, ló gondozó File András, borjúgondozó Marton János, csődörgondozó László Kálmán, sertésgondozó Varga Árpád, baromfigondozó Szarka Árpád lettek.⁹⁰

Az év első felében kiosztották a brigádok és csoportok vezetőinek a földterületeket. A földek szétosztása, a jegyzőkönyvbe írtak alapján történt meg.⁹¹ A számvevőszék ismertette a brigádok és csoportok beosztásait és a vezetők munkabeosztásait.⁹² A tavasz elején megtartott

⁸³ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 19.

⁸⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 3.

⁸⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 22.

⁸⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 13.

⁸⁷ Uo. lap 46.

⁸⁸ Vass Erzsébet (1943). Az interjú készítésének időpontja: 2023. 05. 02.

⁸⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 46-47.

⁹⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 72-74.

⁹¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 5.

⁹² KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 15.

gyűléseken figyelmeztették a kolhozistákat, hogy készüljenek a tavaszi munkálatokkal.⁹³ A munkálatok folyamatáról a brigádvezetők és a kolhozelnök beszámolt a gyűlésen.⁹⁴ Június 16-án a kolhozelnök részt vett a beregszászi Gép- és Traktorállomás által szervezett gyűlésen és a következőkről számolt be a kolhozgyűlésen:

1. A kukorica trágyázásához javasolták a műtrágya azonnali kiszállítását.
2. Az aratáshoz szükséges előkészületek megtételét javasolták. A szükséges eszközöket biztosítani kellett.
3. Ismertették a megalakult bizottságok feladatát és jelentőségüket az őszi vetések felméréseivel kapcsolatban.
4. Megvitatták a faliújság jelentőségét és célját és javasolták a szerkesztés és megjelenés módosítását.
5. A brigádvezetők felszólították a dolgozókat, hogy járjanak munkára és tegyenek meg minden tőlük telhetőt.⁹⁵

A vetések elvégzése után a meghatározták a kézi kapálás normáit, ami először 0,15 hektárnyi volt, majd a május 29-én tartott gyűlésen 0,10 hektárnyira módosítottak.⁹⁶ Szeptember 11-én rendezett gyűlésen a kolhozelnök felhívta a figyelmet minden kolhozista számára, hogy a betakarítási munkálatokban vegyenek részt és minél jobb munkaeredményt érjenek el a dolgozók.⁹⁷ Azon kolhozisták, akik elérték termésátlagot, a nevüket felterjesztették a megfelelő kormány kitüntetésére. A következő dolgozók nevét és elért terméshozamait emelték ki: Vass Sándor, aki a szőlőbrigád 3. csoport vezetője volt 7,4 hektárról 322,91 gramm szőlőtermést ért el, vagyis 1 hektárról 43,5 gramm átlagtermést ért el. Mester Erzsébet, aki a 3. számú mezőgazdasági brigád 7. csoportjának vezetője volt, 10 hektár napraforgóról 188,66 gramm termést ért el és 1 hektárról 18,8 gramm átlagtermést ért el. Nagy Elek, a 2. számú mezőgazdasági brigád 4. számú csoportvezetője 10 hektár forgóból 189, 95 gramm termést ért el, átlagtermése 1 hektárról 18,9 gramm volt.⁹⁸ A termések kiosztására vagy beszolgáltatására mindig bizottságot állítottak fel, akik a folyamatot figyelték. A kolhoz kovácsműhely vezetője Birta Miklós, a kovácsmester Varga Ferenc és a segédmunkás Kovács Gusztáv lettek.⁹⁹

A kolhoz területén történtek lopások, amit a gyűléseken vitatták meg. Az október 26-án tartott gyűlésen Mónus Lajos brigádvezetőnek cselekedetét vitatták meg, aki a kukorica kiosztás során megmaradt 2 ládat hazavitte magának. A gyűlés végén határozat született arról, hogy egy

⁹³ Uo. lap 13.

⁹⁴ Uo. lap 29.

⁹⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 54-55.

⁹⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66, lap 38.

⁹⁷ Uo. lap 50.

⁹⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 56-57.

⁹⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 64.

bizottságnak el kellett mennie az eltulajdonított kukoricáért, amit visszavittek a kolhoz raktárába. Emellett az elkövetőt kioktatják a kolhoztagok előtt. Molnár J., aki a 3. számú mezőgazdasági brigád vezetője valamint Jakab K., aki ugyanennek a brigádnak a tagja volt elloptak 150-150 kg kukoricát.¹⁰⁰ A brigádvezetőket bűncselekményük következményeik miatt leváltották. A népbíróságra is terjesztettek fel ügyeket, ilyen például az egyik csoportvezetőnek a munkája. A csoportvezető egyáltalán nem végezte a dolgát a kijelölt földrészen így ezzel a csoportjának a szétszűlését is okozta. Hiába szólította fel a vezetőség többször is az illetőt, nem cselekedett a csoportvezető.¹⁰¹

A kolhozban a munkafegyelem nem mindig volt megfelelő, amit a közgyűléseken meg is említettek a tagoknak. A brigádvezetők a hanyag munkálatok elvégzése miatt a kolhoz vezetőihez fordultak, hogy panaszt tegyenek. A közgyűléseken a kolhozelnök szólalt fel, aki felhívta az emberek figyelmét a munkafegyelem megszilárdítására. Megemlítésre került példaként néhány személy, akik nem megfelelően végezték el a kötelességeiket. A július 29-én tartott gyűlésen szó volt a munkafegyelem megszilárdításáról. A kolhozelnök közölte a hallgatóság felé, hogy egyes kolhozisták nem megfelelően vagy hanyagul teljesítik a rájuk szabott kötelességeket, illetve a brigádvezetőiknek sem engedelmeskednek.¹⁰² Augusztus 8-án a gyűlésen a vezetőség határozatot fogadott el a rendbontók ellen, akik nem tartották be a munkafegyelmet. A munkafegyelem megszilárdítása érdekében a kolhozisták, akik nem tartották be a brigádvezetők utasításait, 1-5 napig terjedő munkanaplevonással büntették.¹⁰³ December 7-én tartott gyűlésen a csoportvezetők átszervezéséről és az 1950-es évi kötelezettségvállalásukat.¹⁰⁴

A kolhozudvarok száma összesen 245 volt. A rendelkezésre álló munkaerő 1949 végén 12 és 16 év kor közöttiek száma 60 fő volt. A férfiak esetében 196 fő 16-tól 60 éves korig, nők esetében 16-tól 55 éves korig 278 fő volt. A 60 évtől idősebb férfiak és 55 évtől idős nők száma 118 fő volt.¹⁰⁵ A teljes földterülete a kolhoznak 1350 hektár volt.¹⁰⁶ A munkaeszközök és gépek száma a következő volt: 50 ló eke, 73 tárcsás borona, 3 vetőgép, 2 szénakasza, 2 kasza, 2 egyszerű cséplőgép, 2 gabonaszegély, 1 permetezőgép, 1 szalmavágó, 23 hám, 3 mérleg.¹⁰⁷

¹⁰⁰ Zsir M.: Tolvajok és orgazdák. Vörös Zászló 1949. XII. 8. 4.

¹⁰¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 72.

¹⁰² KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 45.

¹⁰³ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 11. lap 81.

¹⁰⁴ Uo. lap 90-91.

¹⁰⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 19. lap 1.

¹⁰⁶ Uo. lap 11.

¹⁰⁷ Uo. lap 9.

Az év elején a kolhoz meghatározta a vetési területeit a gabonafélék és zöldségek számára. A zab vetőmag hiányzó részét a nagyberegai kolhoz közreműködésével szerezte be a kolhoz. A Szovjetunió Minisztertanácsa és az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága 1949. április 18-i határozata értelmében egy három éves tervet hoztak létre az állattenyésztés fejlesztése érdekében. A földterületek megosztása a brigádok és csoportok között megtörtént. A lopások esetében elkövető brigádvezetőket leváltották.

2.3. A Visinszkij kolhoz megalakulása és működése 1949. december végétől 1950 februárjáig

A falu második kolhoza 1948. december 28-án alakult meg. A kolhoz megalakulásakor 242 család regisztrált.¹⁰⁸ Az új kolhoz A. J. Visinszkij külügyminiszter-helyettesről lett elnevezve.¹⁰⁹ Sok ember a meglévő kolhozban továbbra sem akartak a rendszer része lenni.¹¹⁰ Az új kolhoz célja a faluban meglévő kolhoz megerősítése volt, amelynek területén nem volt megfelelő az akkori meglévő ideológiai gondolkodásmód.¹¹¹ Megalapításakor már kénytelenek voltak azok az embereknek is csatlakozni a kolhoz élethez, akik korábban nem voltak részei a kolhozrendszernek. Ezzel a lépéssel igyekezett bővíteni tagságát és erősíteni gazdasági tevékenységét a térségben.¹¹² A lakosok csatlakozni kívántak és kérelmeket nyújtottak be a községi tanácshoz. *(1. számú mellékelt)* Ez hasonló folyamat volt, mint amikor a Sztálin kolhozhoz csatlakozni szándékozók kérelmet nyújtottak be. A kérvényekben megfogalmazták úgyszintén a belépési önkéntes szándékukat. A családfők leírták a családjuk megadva a családtagok nevét és életkorát. Néhányan önként felajánlották földjeiket, szerszámaikat, állataikat, vetőmagjaikat a kolhozhoz, míg mások, akik nem rendelkeztek ezekkel a dolgokkal, kérték, hogy vegyék fel őket a kolhozba.¹¹³ A megalakuló kolhozgyűlésen Bán Istvánt lett a kolhoz elnöke.¹¹⁴ Elnökhelyettes Debreceni Albert, a kolhoz könyvelője Bíró Árpád lett. A kolhoz pártszervezeti titkára Molnár Gábor lett.

Az első kolhozgyűlési jegyzőkönyv, amely fennmaradt, 1949. január 25-én íródott. Összesen kilencen vannak jelen, továbbá valamennyi vezetőségi tag. A gyűlésen szó volt a jószágállomány összpontosításáról, amit február 10-ig kellett végrehajtani. Brigádonként egy-egy udvarba történt meg a jószágok elhelyezése. A kolhoz belső munkarendjét reggel 7 órától este 5 óráig tartó időszakra állapították meg. Döntés született arról is, hogy a gazdasági felszerelés

¹⁰⁸ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 6.

¹⁰⁹ A körzet 51 kolhoza. Vörös Zászló 1948. XII. 26. 1.

¹¹⁰ Varga Gyula (1940): az interjú készítésének időpontja: 2023. 05. 01.

¹¹¹ Szenes László: A kommunisták eszem-politikai színvonalának emelése a beszámoló-választó gyűlés figyelmének központjában, Vörös Zászló 1948. XI. 25. 2.

¹¹² Beregszászi Lajos (1939): az interjú készítésének időpontja: 2023. 05. 02.

¹¹³ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

¹¹⁴ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 6.

számbavétele és leltári ellenőrzését követően, a felszereléseket brigádonként ki kellett osztani.¹¹⁵ Szó van a tagsági díjak valamint a raktárnok, könyvelő, továbbá számvevő választásról az 1949. február 15-i összejegyzésen. Mivel a tagsági díj befizetése lassan haladt, ezért a kiszabott határidőig, azaz február 28-ig minden tagnak rendeznie kell a befizetést. Raktárnoknak Gálfi András lett kiválasztva Borbély Lajos helyett, a könyvelői posztot Bíró Árpád, míg számvevőnek Szilágyi Jolán lett.¹¹⁶ A kolhoz irodai része szegényes volt így az 1949. március 7-i gyűlésen a kolhozelnök javasolta, hogy szerezzen a kolhoz irodai felszerelést, aminek a kiadási költsége 1000 rubel környékén van. Mivel még ekkor nem volt bevezetve a villany az irodában, ezért javasolták, hogy a villany beszerelését is tegyék hozzá az irodai felszerelések listájához. A javasolt összeg ennek a beszerelésnek 400 rubel volt.

A kolhozoknak egyáltalán nem volt biztosítva vetőmagokkal. A kolhozoknak kölcsön vagy pénz formájában kellett megvásárolni az összegyűjtött vetőmagokat.¹¹⁷ A Sztálin kolhozhoz képest a másik kolhoz hátrányban volt a szántóföldek tekintetében, mivel a Sztálin kolhoz már fél évvel korábban létrejött, és előnyben részesítette a termékenyebb és közelebbi területeket. A kolhoz így a rosszabb minőségű földeken dolgozott.¹¹⁸ Levcsenkó, a beregszászi párt járási kiküldötte ismertette a vetési tervet: búzából 15 hektár, árpából 15 hektár, kukoricából 210 hektár kell biztosítani. Javasolta tovább, hogy történjen meg a brigád-brigáddal, csoport-csoporttal a szocialista versenyszerződés megkötése. A kiküldött javaslata volt Józán János brigádvezető leváltása, mivel ő a rászabott feladatokat nem tudta elvégezni. Helyére megválasztották Kovács Boldizsárt.¹¹⁹ A jószágállomány még nem volt teljes így döntés született arról, hogy minél hamarabb kell megvásárolni.¹²⁰ A jószágállománynak február 10-ig biztosítani kellett takarmányt a raktárnok számára.¹²¹ Határozat jött létre arról, hogy össze kell gyűjteni a hamut és a tyúktrágyát, amelyeket talajjavítás céljára alkalmaztak.¹²²

A kolhoz könyvelőjét 1949. március 30-án tartott gyűlésen megválasztották aki Bara Sándor lett. A gyűlés során szó esett a kölcsönfelvételről, amelynek keretében a baktai gazdaságtól szereztek be kukorica vetőmagot. A vetőmagért mintegy 5000 rubel garanciaösszeget kellett átutalni. A vetőmag visszaszolgáltatása esetén, a pénzüsszeget visszatérítik.¹²³ A beregszászi házi ezred parancsnoksága eladott a kolhozoknak 80 mázsa vetőburgonyát.¹²⁴ Megkötötte a kolhoz az első szocialista versenyszerződést 1949. április 22-én, a falu területén lévő Sztálin kolhossal. A termelés

¹¹⁵ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 4. lap 1-2.

¹¹⁶ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 4. lap 2-3.

¹¹⁷ Uo. lap 2.

¹¹⁸ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 6.

¹¹⁹ Uo. lap 3.

¹²⁰ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 4. lap 3.

¹²¹ Uo. lap 1.

¹²² Uo. lap 2.

¹²³ Uo. lap 4-5.

¹²⁴ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 7.

terén hektáronként a következő mennyiséget vállalta a kolhoz el: őszi búza esetében 18 mázsa, tengeri búza esetében 86 mázsa, tavaszi búza esetében 15 mázsa, tavaszi árpa esetében 20 mázsa, zab esetében 18 mázsa, napraforgó esetében 21 mázsa, répa esetében 210 mázsa, köles esetében 14 mázsa, káposzta esetében 110 darab, burgonya esetében 200 mázsa, dohány esetében 15 mázsa, köles esetében pedig 65 mázsa. Az állattenyésztés terén a tervezett mennyiséget 150%-os teljesítésre vállalták. Kötelezettséget vállaltak istállók megnagyobbítására, hogy minden jószág megfelelően elhelyezhető legyen, továbbá minden kolhozista kötelező munkanapokat teljesíti a meghatározott minimum szinten.¹²⁵

A kolhoz kritikus helyzetbe került, ami a kolhozelnöknek volt köszönhető. 1949. május 11-én a körzeti végrehajtó bizottság kezdeményezésére, rendkívüli gyűlésre került sor, mely során Bán István kolhozelnököt leváltották és a kolhoz új elnöke Weisz Lajos lett. Az új elnök az elsőfokú pártszervezettel és a községi tanács segítségével nekifogtak az átszervezésnek.¹²⁶ A május 15-i gyűlésen a brigádok beosztásában, ezen kívül azokon belül változások történtek. A mezőgazdasági brigád vezetője Tóth Ferenc volt, míg a kertészeti brigádot Bán István, a szőlőbrigádot pedig Torzsás Endre vezette.

A szőlő területe közel 60 hektár területet foglalt el, így két brigádot alakítottak: az 5. számú brigádot, vezetője Pál István volt, és a 6. számú brigádot, élére Torzsás Endre került.¹²⁷ A kolhozelnök felvázolta, hogy a földet brigádonként, ezen kívül csoportonként szükséges elosztani a földet.¹²⁸ Az őszi vetés aratási munkálatainak szervezése jó volt, mivel az őszi termények betakarítása a tervezett 7 nap alatt sikeresen befejeződött. A 2. számú mezőgazdasági brigád vezetője, Kovács Boldizsár, kiemelkedő gondossággal végezte az őszi vetést. Ugyanakkor az 1. számú mezőgazdasági brigád vezetője, Pap B., hanyagul teljesítette a feladatokat.¹²⁹ A kolhozelnök javaslatára magtárakat kellett biztosítani, mely a falu területén lévő 13. házszámú épületet lett. Ennek az épületnek egy részén lett kialakítva a község klubja.¹³⁰ Az 1949. szeptember 11-én tartott gyűlésen tagokat is kizártak. Összesen 5 tagot zártak ki, akiket kulákoknak minősítettek. Az indok az volt, hogy nem volt a céljuk a kolhoz fellendítése, hanem inkább a hátráltatás volt.¹³¹ A kolhoz az 1949-es hároméves állattenyésztési tervet jól teljesítette. Összesen négy állattenyésztési farm épült fel. Az első farm, amely a szarvasmarhával foglalkozott, kiváló eredményeket ért el. A kolhoz állományában 77 igásjószág, 34 tehén, valamint 110 borjú és növendékjószág volt megtalálható. A második farm a sertésekre specializálódott, és összesen 58 sertést tartottak. A

¹²⁵ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 5.

¹²⁶ Uo. lap 7.

¹²⁷ Uo. lap 7.

¹²⁸ Uo. lap 8.

¹²⁹ Uo. lap 8.

¹³⁰ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 4. lap 9.

¹³¹ Uo. lap 16.

harmadik farm a juhoknak biztosított otthont, és 35 juh tartozott hozzá. A negyedik farm pedig a baromfiknak volt fenntartva, és az eredmények a következők voltak: 148 tyúk, 20 kakas, 20 liba és 30 kacska. Emellett a brigádoknál volt még 38 igásló is.¹³²

Összesen 300 kolhozudvar állt rendelkezésre. A dolgozók száma 1949 végén. A férfiak esetében 262 fő 16-tól 60 éves korig, nők esetében 16-tól 55 éves korig 321 fő volt. A 60 évtől idősebb férfiak és 55 évtől idős nők száma 120 fő volt.¹³³ A teljes földterülete a kolhozoknak 1283 ha volt, amiből szántóföld 820 ha foglalt el.¹³⁴ Az 1949-es éves termés hozam a következőképpen alakult: őszi búza 509 kg, rozs 6253 kg, árpa 116 kg, zab 11 500 kg, napraforgó 145 kg, csöves kukorica 11 600 kg, burgonya 111 697 kg. A munkaeszközök és gépek száma a következő volt: 40 kukorica vetőgép, 54 eke, 1 szénakasza, 3 lógereblye, 3 szán, 22 szekér, 2 szalmavágó, 1 burgonyaásó, 3 vetőgép, 13 sorközi kultivátor.

Az utolsó jegyzőkönyv a kolhozról 1950. február 18-án készült, ami egy beszámoló gyűlés volt.¹³⁵ Ezen a napon tartották meg a Sztálin kolhozban is a gyűlést az egyesítéssel kapcsolatban.¹³⁶ A gyűlésen 600 kolhoztag vett részt, melynek során vendégelőadók is szerepeltek, többek között Popovics Dmitro Petrovics, a járási párt szervezetének első titkára, valamint Morgenthál István, a körzeti végrehajtó bizottság elnöke. A napirendi pontok felolvasása után a gyűlés elkezdődött. Halász János, a kolhoz ellenőrző bizottság elnöke, részletes beszámolót tartott a kolhozban végzett munkák eredményeiről. A gyűlés alatt elmondta, hogy mi volt a hiba az előző év alatt a kolhozban, valamint azt, mit tudtak elérni.¹³⁷ A kolhoztagok és a brigádok is felszólaltak a gyűlés során. A gyűlés végén egy határozatot fogadtak el, mely a hibák kiküszöbölésére vonatkozott.¹³⁸

Az ügyiratban olvasható egy beszámoló, melyet Bíró Bertalan, a kolhoz elnöke fogalmazott meg. A kolhoz egy év alatt elért termelését írja le, valamint megemlíti a kolhoz hibáit. Megfogalmazta, hogy a két kolhozhoz tartozó tagok rájöttek arra, hogy egyesíteni kell a Sztálin és a Visinszkij kolhozokat, hogy megszüntessék egymás közötti konkurenciát, a kolhozföldeket egyenlő minőségben tudják megosztani. Megtakarítás céljáról is írt, hogy csak egy kolhozelnök, főkönyvelő lesz és az irodai személyzet egyharmada is csökken, ami kb. 100 ezer rubelnyi spórolást hoz maga után.¹³⁹

A diplomamunka második fejezetében a Sztálin és Visinszkij Kolhozok működését tekintettük át 1948 júliusától 1950 februárjáig. A lakosok "önkéntesen" nyújtottak be kérelmeket a belépéskor, bár ez a kifejezés erős túlzás, hiszen valójában rákényszerítették őket a kérelmek

¹³² KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 9.

¹³³ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 6. lap 1.

¹³⁴ Uo. lap 11.

¹³⁵ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 1.

¹³⁶ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 21.

¹³⁷ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 1.

¹³⁸ Uo. 4-5 lap.

¹³⁹ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 9. lap 14-15.

benyújtására. Mindkét kolhozban alkalmazták a szocialista versenyszerződést, melynek fő célja a magasabb terméshozam elérése volt. A kolhozokban a Szovjetunió Minisztertanácsa és az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága 1949. április 18-i határozata alapján meghatároztak egy három éves tervet, mely 1949 és 1951 között volt érvényben. A kolhozok működése során hiányosságok mutatkoztak, amelyeket ideiglenesen kölcsönökkel igyekeztek pótolni. A két kolhoz végül 1950. február 18-án egyesült, így a faluban csak egyetlen kolhoz működött.

III. FEJEZET

AZ EGYESÍTETT SZTÁLIN KOLHOZ MŰKÖDÉSE 1950-1953 KÖZÖTT

3.1. A mezővári Sztálin kolhoz működése az egyesítést követően

Mezővári két kolhozának egyesülése 1950. február 18-án történt meg. Az egyesülés napján gyűlés volt, amelyen összesen 830 kolhoztag vett részt. Az ülésen részt vett két vendég előadó: Popovics D. P. a beregszászi körzeti bizottság titkára és Morgentál István a körzeti végrehajtó bizottság elnöke. Bíró Bertalan, a Visinszkij kolhoz elnöke elmondta, hogy a kolhoznak kevesebb és rosszabb minőségű szántóföldje volt, mint a Sztálin kolhoznak, ami hamarabb alakult meg. Weisz Lajos és Bán István vezetése alatt a kolhoz gyengén működött. A földeket nem tudták egymás között egyenlő arányban elosztani. A Visinszkij és a Sztálin kolhoz tagjai rájöttek arra, hogy egyesíteni kell a két kolhozt annak érdekében, hogy megszüntessék a közöttük lévő konkurenciát, és így a falunak csak egy kolhoza lett.¹⁴⁰ Az új kolhoz Sztálin nevet kapta. A legelső kolhozelnöknek Bíró Bertalan lett megválasztva.¹⁴¹ Az elnökhelyettese Varga Sándor lett.¹⁴² Az új vezetőségi tagok a következő emberek lettek: Varga Sándor, Szeles Sándor, Linder Herman, Erdei János, File Irma, Farkas Kálmán, Molnár Gábor, Kovács Gizella. Az ellenőrző bizottság elnöke Mester Gábor lett és az alábbi emberek lettek a tagok: Loncsák Lenke, Mátyus Károly.¹⁴³ A kolhoz könyvelője Baran Sándor lett.¹⁴⁴ A gazdasági vezető Linder Herman lett.¹⁴⁵

Új brigád- és farmvezetőket választottak. Módosítás történt a brigádok összetételével kapcsolatban. A mezei munkálatok elvégzésére egy gazdasági vezető, négy mezei brigád, négy szőlőbrigád, egy konyhakerti brigád, egy dohánykertesi brigád, egy takarmánykészletezési brigád és egy építészeti brigád lett alakítva. A kolhoz földmérője Borbély László volt. A vezető- és segédraktárnok Gálfi András és Kálus Sámuel volt.¹⁴⁶ A mezőgazdasági vezető Varga Sándor lett. A mezei brigádok vezetői az alábbi személyek lettek brigádonként: 1. számú mezei brigád: Tóth Péter, 2. számú mezei brigád: Gálfi Dezső, 3. számú mezei brigád: Barta András, 4. mezei brigád: Kovács Boldizsár. A szőlőbrigádok vezetői a következőképpen alakult: 1. számú szőlőbrigád vezetője: Bakó Zsigmond, 2. számú szőlőbrigád: Vass Endre, 3. szőlőbrigád: Pál István, 4. számú szőlőbrigád: Torzsás Endre. A dohánykertészeti brigád vezetője Beregszászi János lett. Kertészeti brigád vezetője id. Bán István. Takarmánykészletező brigád vezetője Szeles Sándor. Építészeti brigád vezetője: Gálfi Lajos. Tehén- és baromfifarm vezetője Molnár Géza és a juh-, sertés- és ló

¹⁴⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 1, ügyirat 9. lap 15.

¹⁴¹ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 21.

¹⁴² Uo. lap 22.

¹⁴³ Uo. lap 21.

¹⁴⁴ Uo. lap 22-23.

¹⁴⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 31. lap 10.

¹⁴⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 30. lap 1.

farm vezetője Erdei János lett.¹⁴⁷ A kolhoz megkötötte a szerződést a Beregszászi Gép- és Traktorállománnyal február 12-én rendezett gyűlésen.¹⁴⁸ Kötelezettséget vállalt a Gép- és Traktorállomány, hogy az őszi vetés alá 750 hektárt felszánt, 300 hektár búzát és rozst vet el és majd őszi mélyszántást végeznek a vetésterület nagy részén.¹⁴⁹

A tavasz beköszöntével a kolhozban lassan megkezdődtek a munkálatok. A vetések határidejét a március 8-i vezetőségi gyűlésen megszülettek, miszerint az alábbi mezőgazdasági vetőmagokat és zöldeket, a következő időpontokig el kellett vetni a meghatározott időpontokig: tavaszi búza – március 15-ig, zabvetés – március 20-ig, árpa – március 25-ig, csumiza – április 15-ig, lóhere lucernavetés – április 1-ig. Burgonyavetés – április 20-ig, kertészeti ültetvényeket április 20-ig, téli káposzta – május 20-ig. Dohány elültetését – május 20-ig. A kolhoz földterületének átmérése után a brigádok között egyformán el lett osztva a földterületek és a kultúrák vetése.¹⁵⁰ A négy mezei brigád között egyenlően el kellett osztani a kapásnövényeket.¹⁵¹ A vetések haladásával kapcsolatban rendkívüli gyűlést folytatott le a vezetőség 1950. március 28-án. A burgonyavetéssel a dolgozók nem haladtak jól, ahogy az ellenőrző bizottság megállapította. Emiatt hanyag munkálatok miatt Barta András 3. számú mezei brigadérost leváltották és a vezetőség helyére egy női brigadéros került Kovács Gizella.¹⁵² A brigádok és csoportok közötti szocialista kötelezettségvállalások és versenyszerződések április 3-án lett megkötve, melynek célja a minél jobb terméshozam elérése.¹⁵³ A kolhoz dolgozóiról a tagok panaszait a vezetőség elé vitték. Sok panasz érkezett Bagi Béla kolhoz villanyszerelőről, aki nem megfelelően bánt az inasként mellette dolgozó Pál Istvánnal. A munkájával sem voltak megelégedve, azokat nem végezte el időben és még a kolhozistáktól kölcsönt kért anyagbeszerzések céljából. A vezetőség megállapította, hogy a kölcsönt saját céljaira használta fel. A villanyszerelő elmondta a gyűlésen, hogy a kölcsönt visszaadta a kolhozistáknak. A tettei miatt a vezetőség szavakkal megfenyítette a villanyszerelőt.¹⁵⁴

Szocialista versenyszerződés megkötése történt meg a borzsovai Andrejev Kolhossal (3. számú melléklet). A szerződés megkötésére és ellenőrző bizottság megszervezésére a következő emberek lettek kijelölve: Varga Sándor, Kovács Boldizsár, Loncsák Lenke, Pál István, Farkas József.¹⁵⁵ A szerződés megkötése 1950. március 18-án történt meg.¹⁵⁶

A kolhoz határozatott fogadott el kolhozbölcsőde és egy szülőotthon létrejöttére. A kolhoznak volt egy női tanácsa melynek elnöke Kovács Zsuzsanna volt. A szervezetben lévő női

¹⁴⁷ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 4.

¹⁴⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 32. lap 4-5.

¹⁴⁹ Bíró Bertalan: A berehovoi GTÁ nem tartja be a szerződést. Vörös Zászló 1950. X. 1. 3.

¹⁵⁰ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 5.

¹⁵¹ Uo. 10. lap 9.

¹⁵² Uo. 10. lap 10-11.

¹⁵³ Uo. 10. lap 14.

¹⁵⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 31. lap 15a.

¹⁵⁵ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 22-23.

¹⁵⁶ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 30 lap 1.

tagok a kolhoz dolgozói voltak. A kolhozbölcsőde a kolhoz női tanács kezdeményezésére jött létre.¹⁵⁷ A két kolhoz előző évéből megmaradt 15 000 rubel maradt fent. Ebből az összegből fedezték a kolhozbölcsőde és a szülőotthon felszereléseinek megvásárlását. A kolhozbölcsődének 7000 rubelt, a szülőotthonnak 2000 rubelt szántak. A bölcsőde vezetőjül Molnár Gizellát, a szülőotthon vezetésére Birta Erzsébetet és Torzsás Jolánt választották. Április végére határozták meg a létesítmények működését.¹⁵⁸ A kolhoz szülőotthona szeptember elején felszerelés téren hiányos volt. Gönci Pál, falu körorvosa volt megemlítette a kolhozelnöknek többször, hogy hiánycikk van a helyiségbe és meszelésre is szorult.¹⁵⁹ A későbbiekben a hiányos felszereléseket pótolta a kolhoz elnöke.¹⁶⁰ A kolhozelnök 1950. május 30-án történt gyűlésen idényóvoda létesítéséről döntöttek. Az idényóvodát az államtól gyerekeként kapott 100 rubelnyi összegből és a kolhoz tartott fent. A létesítmény létrejöttének indoka volt az, hogy sok kolhozban dolgozó anya szerette volna kivenni a részét a munkálatokban. Június 5-én az óvodát megnyitották. Az óvoda vezetője Puskás Erzsébet lett, akit a vezetőség választott ki. A főzőnő Nyilas Ida lett. Az alkalmazottak a fizetésüket a munkanapjaik után kapták meg.¹⁶¹

Az építkezések meggyorsítása érdekében cserépgyárat épített a kolhoz, ahol 2 présen 8 munkás is tudott dolgozni.¹⁶² A kolhoz épített az év során egy magtárat, garázst és két karámot. Az istállók nagy része elkészült, kivéve a lóistálló, ami még nem lett befejezve az év alatt.¹⁶³

Az aratási munkálatok a nyár folyamán zajlottak le. A terv ismertetése 1950. június 5-én tartott gyűlésen mondták el és a következő döntések születtek: az őszi kalászosokat 6 nap alatt le kellett aratni. Minden brigádban volt 53 kaszás, ezek mellé kaszásonként még 1-1 marokszedő, kévekötő és brigádonként 20 segítő volt, akik a keresztrakást gereblyézték valamint az elhullott kalászosok összeszedését végezték. Egy-egy mezei brigád aratási létszáma 179 embert tett ki, akik részt vettek az aratási munkálatokban. Két darab aratógép és 5 lógereblye működött így a munka hat nap alatt elkészült.¹⁶⁴ Az iskolai szünet idején a gyerekek segítettek a munkálatokban, mivel a szülők jövedelme nem volt elegendő a nagy létszámú család fenntartásához. Általában kévét kötöttek vagy marokszedők voltak.¹⁶⁵ A brigádok az aratás előtt egymás között szocialista versenyszerződést kötöttek. Ilyen volt 1. számú mezei brigád, akik kötelezettséget vállaltak, hogy öt és fél napon belül teljesítik az aratást. Ők kihívták a 4. számú mezei brigádot. A 4. számú mezei brigád visszahívta az 1. számú mezei brigádot és ők öt nap adtak az aratás végrehajtásához. Döntés

¹⁵⁷ Balog Irén: A női tanács beszámoló és választó gyűlésén. Vörös Zászló 1951. III. 29. 3.

¹⁵⁸ KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 10. lap 7.

¹⁵⁹ Erdei János: Ne hanyagoljuk a szülőotthont. Vörös Zászló 1949. IX. 3. 3.

¹⁶⁰ „Ne hanyagoljuk a szülőotthont”. Vörös Zászló 1949. IX. 14. 4.

¹⁶¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 32. lap 14.

¹⁶² Fordítsunk több figyelmet az istállók építésére. Vörös Zászló 1950. VIII. 17. 1.

¹⁶³ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 1.

¹⁶⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 31. lap 5.

¹⁶⁵ Vass Erzsébet (1943): Az interjú készítésének időpontja: 2023. 05. 02.

született arról, hogy a jó munkát végzők és határidő előtt befejezik aratást, azok pénzjutalomba részesülnek. Amely csoport először végzett 50 rubelt kap, a második 30 rubelt míg a harmadik csoport 20 rubelnyi jutalmat kap.¹⁶⁶ Az aratás végül 5 nap alatt lefolyt.¹⁶⁷

A dolgozók képviselői területi szovjetének végrehajtó bizottsága és az UK(b)P területi bizottságának hivatala határozatot hozott 1948-ban a "Vándor Vörös Zászló" létrehozásáról. Ez a kezdeményezés három zászlót alapított a mezőgazdasági munkálatok sikeres végrehajtásáért és a termékkészletek terv szerinti betartásáért versenyben győztes területek számára. A területi szovjet végrehajtó bizottság és az UK(b)P területi bizottságának három "Vándor Vörös Zászlóját" a mezőgazdasági munkák sikeres végrehajtásáért és az állattenyésztési fejlesztési terv betartásáért versenyben győztes kolhozok számára alapították meg. A győztesek pénzbeli jutalmat is kaptak.¹⁶⁸ A jó munkát végző brigád és csoport megkapta a Vándor Vörös Zászlót. A Vándor Vörös Zászlót a 4. számú mezei brigád 9. csoportja kapta meg. Kovács Boldizsár a brigádvezető és Répási Róza csoportvezető vették át a kitüntetést.¹⁶⁹

A beregszászi Gép- és Traktorállomány nem tartotta be a kolhoz felé megkötött kötelezettséget, így a munkálatok lassan haladtak. A traktorbrigád 600 hektár területet szántott fel. A maradék földterületeken a kolhoz a szántást igásállatokkal végezte el. A vetést 160 hektáron nem fejezték be a traktoristák. Őszi mélyszántást 150 hektár területen végezték el.¹⁷⁰ Az év során a kolhozban gyengén működött a tömegpolitikai felvilágosítás a falu térségében. Határozatba foglalták, hogy tömegpolitikai felvilágosító munkának javulni kell minél hamarabb.¹⁷¹ Beregszászban működött egy mezőgazdasági gépesített iskola, ahová a tagok jártak tanulni. A női tanács a nők kolhozkáderekké való neveléséért felelt, elnöke Kovács Zsuzsanna volt.¹⁷² A tanács a kolhozból négy kolhozista nőt küldött ki a traktoristaképzőben. Összesen 25 lány is tanult ott és közöttük voltak a kolhoz nőtagjai: Vas Erzsébet, Kovács Elza, Szeles Katalin és Vas Julia.¹⁷³

A rendkívüli vezetőségi gyűlésen, mely 1950. december 23-án tartottak meg a brigádok és csoportok helyzetéről volt szó. A négy mezei brigád helyett három lett volna, de a vezetőség ezt a javaslatot elutasította. Az indok az volt, hogy a kolhoz területe túl nagy lenne ahhoz, hogy csak három brigád meghatározott idő alatt a munkájukat elvégezzék. A mezei brigádok vezetői között változások történtek: a 2 számú mezei brigádnál Farkas Kálmán, míg 3. számú mezei brigád vezetője Szarka Géza lett. A négy szőlőbrigád helyett kettő lett, kiknek vezetői voltak Bakó

¹⁶⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 31. lap 5-6.

¹⁶⁷ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 2.

¹⁶⁸ A területi Szovjet végrehajtó bizottságában és az UK(b)P területi bizottságában. Vörös Zászló 1948. VIII. 19. 1.

¹⁶⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 31. lap 6.

¹⁷⁰ Bíró Bertalan: A berehovi GTÁ nem tartja be a szerződést. Vörös Zászló 1950. X. 1. 3.

¹⁷¹ Uo. lap 11.

¹⁷² Balog Irén: A női tanács beszámoló és választó gyűlésén. Vörös Zászló 1951. III. 29. 3.

¹⁷³ Balog Irén: Leányok a gépesítési iskolában. Vörös Zászló 1950. X. 5. 3.

Zsigmond és Vas Endre, akiket az elmúlt gazdasági év során végzett jó munkájuk által lettek megválasztva.¹⁷⁴

A két kolhoz 1950. februári egyesítését követően egyetlen egységes kolhoz jött létre a falu területén. A vezetőség és a brigádvezetők felállása teljesen megújult. A kolhozoknak köszönhetően a településen új intézmények alakultak meg. Létrehoztak egy szülőotthont, bölcsődét, és idényóvodát, melynek vezetőit a gyűlések során választották meg. Ezen belül a kolhoz is bővült újabb épületekkel, melyek segítségével szolgáltak a munkálatok során. Az egyesített kolhoz megkötötte ez évben az első szocialista versenyszerződést a borzsovai Andrejev Kolhossal. A jó mezőgazdasági munkálatokat végző csoportok és brigádok között megkapta 4. számú mezei brigád 9. csoportja a Vándor Vörös Zászlót.

3.2. A Sztálin kolhoz működése 1951 év során

Bíró Bertalan kolhozelnök beszámolót tartott az 1950. január 19-én megrendezett gyűlésen a tagoknak. A gyűlésen az 1950-ben elért eredményeket mondta el. Az 1949 áprilisában meghatározott állattenyésztési tervet majdnem teljesítette a kolhoz.¹⁷⁵ A baromfi számának növekedését nem tudták elérni, mivel a 3400 csirkéből 330 darab a szállítás során és az év alatt elpusztult.¹⁷⁶ A munkafegyelem megerősítése céljából semmit nem tett a kolhoz elnök. Összesen 507 embernek nem volt meg 120 munkanapja valamint 83 dolgozónak munkanapok se voltak, melynek többsége nő volt.¹⁷⁷ Az állatállomány rossz állapotban volt. A számukra kiutalt takarmányt nem kapták meg, hanem szétlopkodták.¹⁷⁸ A mezőgazdasági felszerelések javításával elmaradt a kolhoz. Kijavítatlan volt több mint 20 eke, 4 vetőgép, 4 kultivátor, sok szekér és egyéb eszközök.¹⁷⁹ A kolhozvagyonból hiány volt. Baran Pál a kolhoz főkönyvelője pénz tulajdonított el a kolhoztól, / amit Mester Gábor derített ki az ellenőrzés során. Megállapította a bizottság, hogy a pénzkönyvtárban lévő bevételi és kiadási nyugták nem voltak aláírva az elnök által. Összesen 70 000 rubelnyi összeg volt a hiány, a vezetőség pedig nem tudta, hogy a pénz hova tűnt el. Az ügyészség nyomozott ezzel az ügyvel kapcsolatban.¹⁸⁰ A kolhozelnököt ez ügyben élesen bírálták a gyűlés során a résztvevők. A vetéssel kapcsolatban például az egyik brigád később kapta meg a földterületet és a csumiza alá a legrosszabb földeket jelölték ki. Kevés volt a jó trágyázott föld így kevesebb termést ért el a kolhoz.¹⁸¹

¹⁷⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 32, lap 27-28.

¹⁷⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 1-2.

¹⁷⁶ A szigorú bírálat jegyében. Vörös Zászló 1951. I. 25. 3.

¹⁷⁷ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 1-2.

¹⁷⁸ Uo. lap 1-2.

¹⁷⁹ Sikeresen fejezzük be tavaszi előkészületeinket. Vörös Zászló, 1951. I. 11. 1.

¹⁸⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 4.

¹⁸¹ A szigorú bírálat jegyében. Vörös Zászló 1951. I. 25. 3.

A kolhoznak új elnöke lett, Linder Herman, aki már korábban is volt kolhozelnök.¹⁸² A főkönyvelő Popovics András lett.¹⁸³ A tavaszi búza és árpa vetése február folyamán elkezdődött. Griga Péter aki a kolhoz agronómusa volt mindig segített a mezőn dolgozó kolhozistáknak.¹⁸⁴ A napraforgó vetése is végbement. A bő terméshozatal biztosítása érdekében a tavaszi munkálatok megkezdése előtt Dankai András napraforgótermelő csoport vezetője és munkásai kitisztították a kijelölt földrészüket és vetési állapotba hozták a földterületet. A vetőmagok elhelyezése előtt a magokat a vetőmagvizsgáló intézetben leellenőrizték melyek megfelelő minőségűek voltak. A leboronálás után traktorral, vetés mélységben kultivátorozta a földrészlegét. A vetést 60 cm átmérőjű széles sorokban végezték el.¹⁸⁵ Brigádok között a 3. számú mezei brigád készült fel leghamarabb a tavaszi vetésre, melynek vezetője Kovács Gizella volt. A felszereléseket rendben hozták és rendbe hozták a vetőmagokat.¹⁸⁶

A kolhoz női tanácsa március 25-én szervezett gyűlésen eldöntötték, hogy intézkedéseket fognak tenni azon női dolgozók felé, akik nem megfelelően végezték munkájukat. Kovács Gizella brigádvezető csoportjában összesen 145 női dolgozó volt és ebben a csoportban volt a legtöbb nő. A mezőgazdasági munkálatok 1950-ben 84 nő járt ki dolgozni rendszeresen és év végére 20 nőnek nem volt meg a napi munkanapminimumuk. A 30 ágya kolhozbölcsőde mely 1950-ben nyílt meg nem felelt meg a több követelménynek. Ezért 1951-re 75 ágyas kolhozbölcsődét rendeztek be és kiküszöbölték a múlt évi hibákat. Az ülés végén megválasztották az új elnököt, aki Veres Rozália lett.¹⁸⁷ Sporttérén a kolhoz alakított egy futballcsapatot, mely beregszászi végrehajtó bizottság határozata alapján Sztálin kolhoz futballcsapat nevet kapta. A csapatban csakis olyan személyek voltak benne, akik a kolhoztagok. A csapatba összesen 15 ember lett felvéve, akik a következők voltak: Győrfi Zoltán, Gyürek József, Barát István, Papp Béla, Birta István, Kota Ferenc, Gácsi Béla, Molnár Péter, Szabó István, Pincés József, Preznánszki Bertalan, Csorba Ferenc, Urbánszki Tibor, Hudák József.¹⁸⁸

A faluban lévő parkot a kolhoz dolgozói bővítették, melynek területét a kolhoz földmérője Borbély László mérte fel. Elültettek 40 nyárfát, néhány gyümölcsfacsemetét valamint virágágyásokat készítettek. A kolhoz építőbrigádja padokat készített a parkba. Továbbá utak javítása és újabb utak kialakítására került sor. A kolhoztanyához 800 méteres út készült el.¹⁸⁹ Az útépítő brigád lápos területek csapolt le ugyanis a földterületek vetésre alkalmatlanok voltak. Józan

¹⁸² KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 34.

¹⁸³ Uo. lap 34.

¹⁸⁴ Knoblock Gy.: Vetnek a Sztálin kolhozban. Vörös Zászló 1951. II 15. 3.

¹⁸⁵ Knoblock: 1951. 3.

¹⁸⁶ Kovács Gizella: A nő – nagy erő a kolhozban. Vörös Zászló 1951. III. 8. 3.

¹⁸⁷ Balog Irén: A női tanács beszámoló és választó gyűlésén. Vörös Zászló 1951. III. 22. 3.

¹⁸⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 42-43.

¹⁸⁹ Borbély Sándor: Szépítsük falunkat. Vörös Zászló 1951. IV. 1. 4.

elvtárs útépítő brigád vezetője által nagyjából 500 hektár földről elvezették a vizet, mint egy 3 kilométer csatorna elkészítésével.¹⁹⁰

Kolhoztagok kizárására is tovább folytatódott. Június 17-én rendezett gyűlésen az alábbi személyeket zárták ki a következő indokokkal: Gróf Istvánt és feleségét, Bíró Istvánt, Veres Ilonát és Séllei Ferencet, akiknek 1950-ben és a következő év során sem volt egyetlen munkanapjuk. File András igazolás nélkül elhagyta a munkahelyét és 8 hónapja nem jár dolgozni.¹⁹¹ Kalászlopást követett el Varga Károly, Lengyel Dezső, Kósa Lajos, Farkas Ida és Lakatos Erzsébet, akiket 5-5 munkanappal büntette meg a vezetőség.¹⁹² Tagfelvételnél 38 személy adta be kérelmét a kolhozba való belépéshez. A kérelmek között a vezetőség a következő embereket az alábbi indokok miatt visszautasított: Vass Bálintot elutasították, mivel kérelmének beadása után csak 8 napot dolgozott és nem kérte vezetőség engedélyét, amikor mint suszter szakember, szerződést kötött a kooperatívával és megnyitotta a kooperatíva javító cipész üzemét, Molnár István Istvánnét aki nem járt be munkára.¹⁹³ Barta András helyett Mátyus Ilona lett a baromfifarm vezetője, mert a Barta elvtárs elhagyta munkahelyét, és Zaporizzsja megyébe ment gyapot betakarítási munkálatra.

Az UK(b)P beregszászi körzeti pártbizottság június 29-én megtartotta plénumát, ahol a tavaszi vetés eredményeiről, vetések gondozásáról és annak betakarításáról valamint a mezőgazdasági termékek beszolgáltatásáról volt szó. Az alacsony munkafegyelem miatt 58 kolhozista nem dolgozott egy napot sem. A gyűlésen Erdei János a kolhoz elsőfokú pártszervezetének titkára elmondta, hogy a beregszászi Gép- és Traktorállomány a búza és gabonák aratása során kevés segítséget kapott a kolhoz.¹⁹⁴ Reizman elvtárs, a járási pártszervezet tagja szeptember 30-án tartott közgyűlésen kolhozisták magatartását és munkafegyelmüket élesen bírálta mert sokan nem jelentek meg dolgozni. A megrendezett kolhozgyűléseken alig pár tag jelent meg mindig. A brigádok nem segítették egymást. A vezetőségnek utasította, hogy keményebben lépjenek fel a munkafegyelem érdekében. A mezőgazdasági növények között a burgonya még a földben volt, a kukorica nem volt letörve és a kenyérmag még elcsépeletlen volt. Dicsérte azokat a munkásokat, akik már az első félévben ledolgozták a munkanapminimumaikat. A kolhoz először végzett őszi felültrágyázást az őszi vetéseknél. Ez a technika jó hatást gyakorolt a növények fejlődésére.¹⁹⁵

A nagy októberi szocialista forradalom 34. évforduló végére a kolhoz kötelezettséget vállalt munkálatok terén a párt és a kormány előtt. Az állatállomány három éves terve a következőleg lett teljesítve: tehénből 548, sertésből 470, juhból 345, baromfiból 1500 darab volt.

¹⁹⁰ Borbély László: 200 hektár földet tettünk termékeny. Vörös Zászló 1951. IV. 5. 4.

¹⁹¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 33.

¹⁹² Uo. lap 34.

¹⁹³ Uo. lap 40.

¹⁹⁴ A körzeti pártbizottság plénuma. Vörös Zászló 1951. VII. 1. 2.

¹⁹⁵ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 47.

Az aratás utáni cséplés be lett fejezve és a kicséplelt termények mennyisége következőképpen alakult: búza 7449 mázsa, árpa 3,697 mázsa, zab 1049 mázsa, napraforgó 350 mázsa lett. Az őszi vetési tervet véghezvitték.¹⁹⁶

Az évre előirányzott 2 459 808 rubelt a kolhoz nem érte el, az 1950-hez képest 500 000 rubel veszteség volt, mivel a dohánybrigád alacsony színvonalú munkát végzett.¹⁹⁷ Az 1951-es gazdasági évben a kolhoz az alábbi termés hozamot érte el: őszi búza 1700 kg, zab 1770 kg, tavaszi búza 1420 kg, árpa 1770 kg, köles 1800 kg, kukorica 2680 kg, tatarka 1200 kg, csumiza 20 000 kg, napraforgó 1730 kg, kender 4500 kg, dohány 1200 kg, burgonya 15 500 kg, káposzta 1400 kg, uborka 9600 kg, paradicsom 9500 kg, paradicsom 9500 kg, fokhagyma 6500 kg, cékla 11 500 kg, szőlő 4300 kg. A tavaszi esőzések miatt kukorica és burgonyavetéssel a kolhoz elkésett, mivel a vízelvezető árkokat későn alakították ki.¹⁹⁸ A termelési tervet nem érte el a szőlő, takarmányrépa és egyéb kertészeti zöldségfélék. A brigádok között Tóth Péter brigádvezetőt és dolgozói megfelelő munkát végeztek. Kovács Gizella és brigádja legjobb kukoricatermést takarították be.¹⁹⁹ Összesen 1019 dolgozóval rendelkezett a kolhoz. Közülük 454 férfi volt, akik 16 és 60 év közötti korosztályba tartoztak, míg 565 nő volt, akik 16 és 55 év közötti korosztályba tartoztak. A kolhoz földterülete 2111,28 hektár volt.²⁰⁰

A kolhoz 1951 év alatt gyengén működött. A munkafegyelem hiányosságait nem kezelte hatékonyan a kolhozelnök, és sok dolgozónak nem volt elegendő munkanapja. Az állatállomány rossz állapotban volt, a takarmányokat eltulajdonították. A mezőgazdasági felszerelések javítása elmaradt, és a kolhozvagyonban is hiányok mutatkoztak, amelyek pénzek eltulajdonításából eredtek. Az UK(b)P beregszászi körzeti pártbizottság június 29-én megtartott plénumán az alacsony munkafegyelem miatt kritikát fogalmaztak meg, ugyanakkor dicsérték a keményen dolgozókat. Az állatállomány tervek szerint teljesült, de a gazdasági veszteség miatt a költségvetési célt nem sikerült elérni.

3.3. A Sztálin kolhoz működése 1952 év alatt

A kolhoz január 11-én gyűlést tartott az 1952-es gazdasági évre az elérendő eredményeket megvitatták. A következő hektáronkénti takarmánymennyiségeket kellett elérni: rozs 2100 kg, kukorica 7000 kg, burgonya 22 000 kg, napraforgó 1800 kg, szőlő 5500 kg, dohány 1600 kg, takarmányrépa 40 000 kg. Az állatállomány termelékenységére pedig a következő célokat voltak kitűzve: minden egyes anyakocától 15 darab malacot, míg anyajuhokból 125 db kellett elérni. A

¹⁹⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 66. lap 57-58.

¹⁹⁷ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 86. lap 10.

¹⁹⁸ Uo. lap 5.

¹⁹⁹ Uo. lap 2-3.

²⁰⁰ Uo. lap 9.

terv teljesítésének határidejét július elsejéig kellett elérni.²⁰¹ Szocialista versenyt kellett szervezni a brigádok és csoportok valamin az állatállomány dolgozói között. A verseny elvégzéséhez a következő intézkedéseket vezették be:

1. A brigádoknak január végére meg kellett csinálniuk a szükséges vízelvezető csatornákat.
2. A tavaszi növények alá istállótrágyát kellett kihordani legkésőbb február 1-ig.
3. A körzeti végrehajtó bizottság által kiutalt műtrágyát január 15-ig kellett hazaszállítani.
4. A mezőgazdasági felszereléseket javítását február 1-ig be kellett fejezni.
5. A beregszászi Gép- és Traktorállomással kötött szerződést január 15-ig kellett aláírni.
6. A tavaszi vetőmagvak csírákéességét kellett vizsgáltatni.
7. A cséplőgépeket javítását március 1-re kellett elvégezni.

8. Az állatállomány produktivitása szempontjából a takarmánybrigádot elkötelezték, hogy gondoskodjon kellő mennyiségű takarmányról az állomány részére.²⁰²

A vezetőségi tagok voltak felelősek a brigádokban és farmokban ellenőrzéseket véghezvinni. A személyek a következő részekre lettek beosztva ellenőrzésre: Szeles Sándor az 1. számú brigádnál, Linder Herman 2. és 8. számú brigádnál, Molnár Endre 3. számú brigádnál, Bakó Zsigmond 4. számú brigádnál, Dér Ágnes 6. és 7. számú brigádnál, Kovács Gizella 8. számú brigádnál, Erdei János és Székelyhidi Sándor 9. számú brigádnál voltak elhelyezve.²⁰³ A kolhoz tűzoltósága megalakult és a következő személyek voltak beosztva: Knoblock György, Kovács Béla, Erdei Sándor, Sarkadi István, Bíró Béla, Majoros Árpád, Kondor Ádám.²⁰⁴

A beregszászi Gép- és Traktorállomás igazgatója Antonenkó elvtárs, ígértetett tett, hogy az 1952-es év szerződésben foglalt pontjait időben elvégzik. Az állomás a következő munkálatokat vállalt be: 500 hektár szántást, 250 hektár vetést, 350 hektár kultiváltorozást.²⁰⁵ Az őszi mélyszántást 350 hektár, zabvetést 50 hektár, kukoricavetést 100 hektár és kukorica sorközi kapálást 60 hektár ígért meg.²⁰⁶ A földek állapotáról a dohánytermelő és a kertészeti brigád gondoskodott. A dohányföldekre 200 tonna, a kertészeti részlegre pedig 220 tonna trágyát hordtak ki. A következő kertészeti vetőmagokból mennyiségileg készleten voltak összesen: 12 kg sárgarépa, 7 kg petrezselyem, 20 kg borsó, 20 kg cékla, 4 kg mák.²⁰⁷ Tavaszi vetőmagok közül hiánycikk volt burgonyából és káposztából. A burgonyát Liberman által vezetett kolhozról szereztek meg, ahol 20%-os vetőmag burgonyára szerződést kötöttek és felvásárolták. Káposztamagból mindössze 1 kg-ot vásárolt a kolhoz.²⁰⁸

²⁰¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 86. lap 7.

²⁰² Uo. lap 8.

²⁰³ KTÁL Fond 973, opisz 2 ügyirat 87. lap 21.

²⁰⁴ Uo. lap 41.

²⁰⁵ Sas A.: Rosszul dolgozik a 4. számú traktorbrigád. Vörös Zászló 1952. IV. 24. 2.

²⁰⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 86. lap 20.

²⁰⁷ Teremtsük meg a korai palántázás lehetőségét. Vörös Zászló, 1952. II. 14. 3.

²⁰⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 87. lap 23.

A brigádok és csoportok számára a földterületek felosztották. A vetőmagok csíráképességüket megvizsgáltatták majd ezután megkezdődött a vetés. A tavaszi vetéssel lassan haladtak mivel az időjárás kedvezőtlen volt. A kolhoz által mezőre kiszállított burgonya vetőmagvakból egyes dolgozók loptak belőle. Összesen 14 ember eltérő mennyiségű burgonyavetőmagot tulajdonítottak el akik a következők voltak: Szarka Zsuzsanna 4 kg, Debreceni Károlyné 4 kg, Majoros István 3 kg, Mátyus Magda 1 kg, Nagy Piroska 1 kg, Szarka Irma 2,5 kg, Veres Sándor 1 kg, Szeles Katalin 1 kg, Marton Lajos 2 kg, Pál Ágnes 2 kg, Fazekas Sándorné 1 kg, Marton Zsuzsanna 1 kg, Balogh Piroska 3 kg, Sáradi Irma 3 kg. A vétkes kolhozisták neveit a kolhoz faliújságán feltüntették, hogy mindenki lássa, mit tettek ezek az emberek. A munkafegyelem nem volt megfelelő, hiszen voltak olyan emberek, akik nem a beosztott brigádban, hanem más brigádokban dolgoztak. Ezt követően a brigádvezetőknek tilos volt más brigádból munkavállalókat fogadni.²⁰⁹

A kuláknak kizárt emberek között voltak személyek, akik ismételen beadták csatlakozási kérelmüket a kolhoznak. Ilyen volt Loncsák János kuláknak minősített személy, aki beadta kérelmét, de a vezetőség addig nem tudta elfogadni, amíg a községi tanácstól nem hozott igazolást, hogy mentesítve lett volna a kulákság alól.²¹⁰

Az 1952-es terv egy téglagyár megépítését tartalmazta. Megépítésre a vezetőség egy 10 tagú csoportot alakított, akik elkészítették a téglá- és cserépgyártáshoz szükséges anyagokat.²¹¹ A gyár létesítésének célja, hogy helyben megkapják az építőanyagot a dolgozók így gyorsabban haladhatott az építkezés. Az építőbrigád továbbá felépített továbbá egy 65 méter hosszú épületet, ahol kovács-, kerékgyártó-, asztalos- és géplakatos műhelyek lettek elhelyezve. A kolhoz farmrésze bővült ahová még két baromfifarm, három dohánypajta és két kukoricaszárító is elkészült.²¹²

Az aratási munkálatok megkezdése előtt arató csoportokat és cséplő brigádokat állítottak össze. Az aratási munkálatokat július 7-én kezdte meg a kolhoz és hat nap leforgása alatt kellett befejezni. A munkálatok megkezdése előtt szocialista versenyszerződést kötöttek a brigádok és csoportok egymással a bő termés elérése érdekében. Az 1. számú mezőgazdasági brigád vezetője Tóth Péter, vállalta, hogy 316 hektárnyi területen 6 nap alatt fejezik be. A brigád kihívta a 2. számú mezőgazdasági brigádot versenyre. A 2. számú brigád Varga Károly visszahívta az 1. számú brigádot, így ők kötelezettséget vállaltak 5 nap alatt befejezni az aratást 286 hektáron. A 3. számú mezőgazdasági brigád 286 hektár területen az aratást 6 nap alatt véghezviszik és ők az 1. számú brigádot hívták ki. A cséplőbrigádok is egymás között megkötötték a szocialista versenyt. Az 1. számú cséplő brigád vezetője Lautner Sándor kihívta a 2. számú cséplőbrigádot és kötelezettséget

²⁰⁹ Uo. lap 41.

²¹⁰ Uo. lap 25.

²¹¹ Mester Gábor: Készletezik a téglá és cserép nyersanyagot. Vörös Zászló 1952. II. 7.

²¹² Linder H.: Új épületek. Vörös Zászló, 1952. IX. 7. 2.

vállaltak, hogy 8 órai munkaidőjük alatt 100 mázsa terményt fognak kicsépelni. A 2. számú cséplőbrigád visszahívta az 1. számú cséplőbrigádot és ők pedig 8 óra alatt 80 mázsát szerettek volna kicsépelni.²¹³

Az 1952. június 25-én tartott kolhozgyűlésen Vándor Vörös Zászlóval lettek megjutalmazva a száz százalékos, megfelelő munkákat végző brigádok és csoportok dolgozói. Következő személyek kapták meg: 1. számú mezőgazdasági brigádvezető 6. számú csoportjában dolgozó Belánszki Miklós, 2. számú mezőgazdasági brigádból a 7. számú csoportban Varga Károly, 3. számú mezőgazdasági brigád 5. számú csoportvezetője Répási Róza, 4. számú takarmányozó brigád 2. számú csoportvezető Papp Gábor, 5. számú dohánybrigád 3. számú dohánycsoport vezetője Muzsalyi István.²¹⁴

Az őszi munkálatokkal elmaradás volt, voltak termések melyeket nem időben takarítottak be teljesen. Az 1952. október 11-én rendezett gyűlésen elmondták, hogy 90 hektáron volt burgonya elvetve és csak 30 hektárból szedték ki a termést. Kukoricából 371 hektár volt, ebből 140 hektár volt learatva. A sillózás is gyengén ment, összesen 2990 tonna volt a tervezett, de ebből 600 tonna volt csak elvégezve. Az elmaradt munkákat minél hamarabb be kellett fejezni, mert október 15-ig el kellett kezdeni az őszi kalászosok vetését. A kapásnövényeket október 20-ig be kellett takarítani. Az elmaradások miatt vasárnap is dolgozniuk kellett az embereknek.²¹⁵

A kolhoznak nem volt megfelelő mennyiségű szénatakarmánya így a fornosi kolhoztól vásárolt fel. A fornosi kolhoz 100 mázsa szénáért cserében a Vári kolhoztól juhokat vásárolt fel, kilogrammonként 3 rubel értékben.²¹⁶ 1952 szeptemberében a tehén- és juhfarmon tuberkulózist diagnosztizáltak, ami a juhok és tehének egy részét érintette. A vezetőség határozatot hozott, hogy a beteg teheneket és juhokat el kellett adni állami eladási áron. A bejövő összegből egészséges teheneket és juhokat vettek.²¹⁷ Az állatállomány közül döntöttek a malacok eladásáról. Összesen 50 darab malacot adott el a kolhoz kilogrammonként 6 rubel értékben.²¹⁸ A tehénállománynál hiányzott a terv teljesítéséhez 78 darab tehén. A kolhoz 100 mázsa búzát adott el és a befolyó összegből a hiányzó mennyiségű teheneket megvásárolták.²¹⁹

A kolhoz 1951 januárjában tartott gyűlésen az 1952-es évi gazdasági tervről volt szó. A célja volt a takarmányok és állatállomány termelékenységének növelése. Ennek érdekében szocialista versenyeket kötöttek a brigádok és csoportok egymással. A kolhoz létrehozta a tűzoltósági egységet, mely lépés hozzájárult a munkavédelem és a katasztrófavédelem javításához.

²¹³ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 86. lap 45.

²¹⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 86. lap 41.

²¹⁵ Uo. lap 48.

²¹⁶ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 87. lap 57.

²¹⁷ Uo. lap 66.

²¹⁸ Uo. lap 75.

²¹⁹ Uo. lap 78.

Az állatállomány takarmánykészlete hiányos volt, így a kolhoz a fonsi kolhossal együttműködve csere következtében takarmányt vásárolt fel.

3.4. A Sztálin kolhoz működése 1953-ban

A kolhoz földterülete 2277 hektár volt.²²⁰ Összesen 620 kolhozudvarral rendelkezett a kolhoz.²²¹ Az 1953-as évi termelési terv a következőképpen határozta meg a vetést: tavaszi búza vetése 8 hektár területen, zab 62 hektáron, téli árpa 29, 60 hektáron, köles 8 hektáron, kukorica 219 hektáron, hajdina 4 hektáron, napraforgó 25 hektáron, burgonya 101 hektáron, dohány 35 hektáron, káposzta 4 hektáron, uborka 4 hektáron, paradicsom 5 hektáron, hagyma 2 hektáron, répa 3 hektáron vetettek. Az őszi kultúrák terén a terv a következőképpen írta elő a vetést: őszi búza vetése 633,20 hektáron, téli rozs 226,10 hektáron, lóhere 23 hektáron és lucerna vetése 5 hektáron.²²² Az állatállomány 1953-ban a következőképpen alakult: 160 ló, 670 szarvasmarha, 540 sertés, 485 juh, 1800 baromfi.²²³ A következő munkaeszközökkel rendelkezett a kolhoz: 1 teherautó, 63 ló eke, 48 borona, 15 kultivátor, 4 vetőgép, 25 permetezőgép, 5 lógereblye, 23 burgonyabetakarító, 6 kaszálógép, 1 répavágó, 142 kukoricaültető, 46 hám, 80 szekér.²²⁴ A kolhozudvarok száma 1953-ban 620 volt.²²⁵ Földterülete 2277 hektár.²²⁶ Összesen 1207 dolgozóval rendelkezett a kolhoz. Közülük 475 férfi volt, akik 16 és 60 év közötti korosztályba tartoztak, míg 464 nő volt, akik 16 és 55 év közötti korosztályba tartoztak. A 60 évnél idősebb férfiak 233, és közöttük nem dolgoztak 34-en.²²⁷

Az 1953. január 26-án tartott kolhozgyűlésen új elnököt és más vezető személyiségek lettek kinevezve. A kolhozelnök Linder Herman helyett Barta András lett. A vezetőségi tagok a következő emberek lettek: Gálfy Dezső, Kovács Gizella, Halász János, Mester Gábor, Szarka Ida, id. Varga Károly, Bakó Zsigmond, Bartha András, Sarkadi József. Az előző év során az ellenőrző bizottság munkája nem volt megfelelő így helyükre az alábbi személyek kerültek: id. Mónus János, id. Bíró Bertalan, Muzsalyi György.²²⁸ A kolhoz helyettes elnöke és egyben gazdavezetője Sarkadi József lett a január 27-én megtartott gyűlésen. Az ellenőrző bizottság elnöke Bíró Bertalan lett.²²⁹ Az 1. számú mezőgazdasági brigád vezetője Tóth Péter helyett Mester Gábor lett, a 2. számú mezőgazdasági brigád vezetője továbbra is Varga Sándor volt, a 3. számú mezőgazdasági brigád vezetője továbbra is Halász János volt, a 4. számú takarmányozó brigád vezetője Szeles Sándor

²²⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 117. lap 1.

²²¹ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 111. lap 1.

²²² KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 105. lap 1.

²²³ Uo. lap 6.

²²⁴ KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 111. lap 13.

²²⁵ Uo. lap 2.

²²⁶ Uo. lap 17.

²²⁷ Uo. lap 2.

²²⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 108. lap 25.

²²⁹ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 107. lap 9.

helyett Papp Gábor lett, 5. számú dohány és kertészeti brigád vezetője továbbra is Beregszászi János volt, 6. számú szőlőbrigád vezetője Barta András helyett Józán Zsigmond lett, 7. számú szőlőbrigád vezetője Vass Endre helyett ifj. Debreceni Bertalan, 8. számú építkezési brigád vezetője Gálfi Lajos helyett Fazekas Ferenc, útépítő brigád vezetője továbbra is Kovács János volt. Egyes brigádok vezetőinek leváltása azért történt meg, mert az 1952-es gazdasági év alatt gondatlan magatartást tanúsítottak és munkafegyelem a brigádjaikban megromlott.²³⁰ A farmvezetők kinevezése is megtörtént a gyűlésen. A tehénfarm vezetője továbbra is Kovács Gizella volt, sertésfarm vezetőjének Szarka Ida maradt továbbra is, baromfifarm vezetője továbbra is Molnár Júlia volt, növendékfarm vezetője Józán János lett, ló farm vezetőjének Bán István maradt továbbra.²³¹ A pénztárnok és kölcsönös segélypénztárnok vezetőit is kinevezték. Kölcsönös segélypénztár vezetője Molnár Gábor lett, a pénztárnok ifj. Varga Bertalan lett megválasztva.²³² A kolhoz főkönyvelője Pál András helyettes főkönyvelő Molnár Gizella lettek.²³³

A lovakat nem gondozták megfelelően a farmon, aminek következtében megjelent a rüh betegség. Összesen 10 ló szenvedett a kórban. A felelőtlensége miatt Jánosi Bertalan gondozót leváltották és az ügyét a helyi milíciának adta át a vezetőség.²³⁴ Az elhullott lovakért Linder Hermant és a kolhoz állatfelcserét, Lefkovics Lászlót és a lófarm vezetőjét, Bán Istvánt felelősségre vonták. A lovakért Lindernek 50%, Lefkovicsnak 50% és Bánnal 10% kártérítést kellett kifizetniük.²³⁵ Bán Istvánt később leváltották, mivel idős volt és már nem tudta ellátni a feladatait. Helyére Kenyeres Sándor lett beosztva.²³⁶ A takarmányból kevés volt a kolhozban. Az állatok etetésük biztosítása érdekében 166 darab növendék sertést el kellett adni. A jó állapotban lévő sertést kilogrammonként 10 rubelt, míg a gyengébb állapotban lévő sertéseket kilogrammonként 8 rubel értékben kellett eladni. A tehénfarm részleget is át kellett vizsgálni az elhullott tehének miatt. A nem megfelelő állapotban lévő teheneket eladásra kínálták.

A tavaszi munkálatokkal nem jól haladt a kolhoz. A traktor- és mezei brigádok a munkatervüket nem egyeztetették. A mezei brigádok nem készültek fel a kukoricaültetéshez. A traktoristák a kukorica ültetését április 7-én kellett volna megkezdeniük, de csak 12-én indult meg a munka. A csúszás oka volt, hogy a traktorok elmulasztott javításával foglalkoztak.²³⁷ Mester Gábor, a kertészeti brigád vezetője nem végezte megfelelően a dolgát. Sok munkanapot használt fel az öntözésre, amit nem végzett el megfelelően. A dolgozók munkába való járásuk nem volt megfelelő, legtöbbször 8-9 órakor kezdődött el a munka és délután 3 órakor már végeztek a dolgozók. A

²³⁰ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 107 lap 4.

²³¹ Uo. lap 5.

²³² Uo. lap 6.

²³³ Uo. lap 31.

²³⁴ Uo. lap 2.

²³⁵ Uo. lap 9.

²³⁶ Uo. lap 13.

²³⁷ Tatár B.: Elmaradoznak a kukorica ültetésével, Vörös Zászló 1953. IV. 16. 2.

munkanormákkal nem voltak tisztába a munkások. A munkafegyelem hiányos volt. A vezetőség a május 20-ig megrendezett gyűlésen haladéktalanul felszólította a brigádvezetőt, hogy a hibás hozzáállásán változtasson.²³⁸ A brigádvezető továbbiakban se megfelelően viselkedett, a vetést nem ellenőrizte le és az öntözés csak 10 hektárnyi területen volt elvégezve. Június 13-án a gyűlésen leváltották a brigádvezetőt, helyére Gálfi Dezső került.²³⁹

Az első félévi munkálatok beszámolójára július 5-én került sor. Az egyik leggyengébben működő Sztálin kolhoz volt. A kolhoznak jelentős adóssága volt és a munkafegyelem továbbra sem volt kielégítő. A kapás növények még ekkorra nem voltak megművelve teljesen. Barta András kolhozelnök és a vezetőség munkája nem volt kifogástalan a félév alatt. A vezetőség időben nem készült el az aratásra és a cséplési munkálatokra. A tehénfarm takarmánnyal biztosítva nem volt. A dolgozóknak az 1952 évi munkanapra járó összeg nem lett kifizetve.²⁴⁰ A kolhoz elnökét a beregszászi járási párt végrehajtó bizottsága menesztette tisztsége alól. A bizottság Sepa Lászlót javasolta a volt kolhozelnök helyére, és ezt a javaslatot megerősítették a gyűlésen. Az új vezetőségi tagok a következők lettek: Varga Károly, Bakó Zsigmond, Halász János, Kovács Gizella, Debreceni József, Varga Sándor, Csók Andor. A kolhoz ellenőrző bizottságának elnökét Bíró Bertalant leváltották, mert a párt elvezényelte a Május 1 céghez dolgozni. Helyére ifj. Farkas József került. A gazdasági vezető Varga Károly lett.²⁴¹

Az augusztus 28-án tartott kolhozgyűlésen 53 dolgozót zártak ki, akiknek 1952-ben nem dolgozták le a 120 munkanapminimumot. A gyűlésen további 17 tagot bocsájtottak el szintén az 1953 év alatt nem voltak meg a munkanapminimumaik. A kitűzött állatállomány tervet nem teljesítette a kolhoz, így hosszúlejáratú kölcsönt vett fel állatok megvásárlása miatt.²⁴²

Az őszi vetések elvégzésnek határideje október 5-re volt megszabva, de az október 6-án tartott gyűlésen nem volt végrehajtva a vetés. A kolhozelnök kritizálta a brigádok hanyag munkáját, akik az állami tervet figyelmen kívül hagyták. A 3. számú mezőgazdasági brigád vezetőjét Halász Jánost leváltották, mert brigádját nem vezette megfelelően és helyére Tóth Péter került.²⁴³ A kertészeti brigád vezetője id. Bán István lett, mivel Gálfi Dezső lebetegedett.²⁴⁴ A brigádvezetőket erősen bírálta a kolhozelnök, mert továbbra sem volt megfelelő a munkafegyelem, lopások továbbra is előfordultak. A hanyag dolgozókat 3-5 napig terjedő munkanaplevonással büntették.²⁴⁵

A harmadik fejezetben tárgyaltuk az összevont Sztálin Kolhoz működését 1950. február közepétől 1953 decemberéig. Bár voltak sikeres időszakok, a nehézségekkel teli idők talán még

²³⁸ KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 107. lap 79.

²³⁹ Uo., 95-96.

²⁴⁰ KTÁL Fond 973, opisz 2 ügyirat 108. lap 73.

²⁴¹ Uo. lap 75

²⁴² KTÁL, Fond 973, opisz 2 ügyirat 107. lap 122-123.

²⁴³ Uo. lap 137.

²⁴⁴ Uo. lap 138.

²⁴⁵ Uo. lap 148.

nagyobb számban jelentkeztek. Az elmúlt három év során összesen négy kolhozelnök váltotta egymást, és minden erőfeszítést megtettek a munkafegyelem fenntartása érdekében. A kolhoz folyamatosan törekedett az újításokra, és különböző létesítményeket hozott létre. Évente rendszeresen megkötötték a szocialista versenyszerződéseket mind a kolhozok, mind a brigádok és csoportok között. Az állatfarm kiemelkedően jól működött és jelentős mértékű jószágállománnyal rendelkezett. Időnként a beregszászi Gép- és Traktorállomány segített a munkálatokban, ám néha nem teljesítette a várakozásokat, ami sok panaszt eredményezett. Az 1953-as év különösen nehézségekkel teli volt, mivel a kolhoz élére kinevezett vezető hanyagolta a kolhoz gazdaságát. Ennek következtében a beregszászi járási párt végrehajtó bizottsága úgy döntött, hogy leváltja őt, és más személyt nevez ki a helyére.

ÖSSZEFOGLALÓ

A szovjet rendszer bevezetésekor Kárpátalján változások következtek be, és elkezdődött a termelészövetkezetek létrehozása. Mezőváriban 1948 második felében alakult meg a két kolhoz. Célunk az, hogy szakirodalom, újságcikkek, levéltári források valamint interjúk segítségével bemutassuk a kolhozok megalakulásának történetét és működését 1948-1953 között.

Az első fejezetben megemlítjük, hogyan is került Kárpátalja szovjet fennhatóság alá. Kárpátalja egy átmeneti államalakulat volt 1944 októberétől 1946 januárjáig. Szót említettünk arról, hogy 1944 októberében a szovjet katonák a régiót bevették. Szó volt a magyar és német lakosságot ért kényszermunkáról, amelyeknek titkos rendeletét 1944. november 12-én és 1944 decemberében hagyták jóvá, amely helybenhagytak a magyar férfilakosság és német lakosság fogolytáborokba való hurcolását, a kollektív bűnösség és büntetés elvére alapozva. Megemlítettük, hogy 1946 januárjában az SZSZKSZ Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége rendeletben szabályozta Kárpátontúli Ukrajna közigazgatását, átalakítva a területet az USZSZK Kárpátontúli területévé. A fejezet további részében leírtuk, hogyan is ment végbe Kárpátalján a kolhozosítás. A folyamat megkezdése 1946-ban kezdődött és 1950-re fejeződött be. A legelső kolhoz 1946-ban hozták létre.

A második fejezetben a két kolhoz története került bemutatásra 1948-1950 közötti időszakban. Az első kolhoz 1948. július 4-én alapították meg, elnöke Linder Herman volt. A vezetőségi tagokat és az ellenőrző bizottságot is felállították. A kolhozba való belépés kérvények megírása útján történt. A kérvényekben az emberek az „önkéntes” belépési szándékukat fejezték ki. A kolhoz megalakulása óta folyamatosan növekedett a tagság. Hiányosságok voltak az épületek és takarmányellátás terén, de igyekeztek megoldani ezeket a problémákat. A dolgozók fizetését a kolhoznál végzett munkanapok alapján kapták. A falu második kolhoza 1948 decembere folyamán alakult meg, mely a Visinszkij nevet viselte. A második kolhoz létrejöttére azért volt szükség, hogy jobban megerősödjön a már meglévő kolhoz. Különböző vezetői és funkcionális pozíciókra személyeket választottak. A vetőmagok készletezése problémákat okozott. A kolhoznök Bán István volt. A Szovjetunió Minisztertanácsa és az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága 1949. április 18-án határozatot hozott a közhasznú állattenyésztés fejlesztéséről. Egy három éves tervet állított fel a Sztálin Kolhoz melynek célja az volt, hogy 1949 és 1951 között a kolhozoknak bizonyos számú haszonállattal elérjék a kitűzött termelési tervet, amelyek között szerepelt. A kolhozok össze voltak kötve a beregszászi Gép-és Traktorállománnyal, mely során modern mezőgazdasági gépeket kapott a kolhoz a munkálatok alatt.

A harmadik fejezetben az egyesített Sztálin Kolhoz működését mutattuk be. A kolhozok 1950 februárjában egyesültek és az egyesített kolhoz a Sztálin nevet kapta. A kolhoz elnöke Bíró Bertalan volt. A kolhoznak új vezetősége alakult, és átalakultak a brigádok felosztása és a munkafolyamatok elvégzése. Minden év során brigádok és csoportok között versenyszerződések jöttek létre. A kolhozban új épületek is épültek, beleértve egy óvodát, bölcsődét és szülőotthont. Emellett létrejött az első szocialista versenyszerződés a borzsovai Andrejev kolhossal. Működési éveket tekintve a kolhoz költsönfelvételekre is kényszerült. A kolhoznak köszönhetően újabb épületekkel bővült a falu. A munkálatok során nem mindig volt meg a megfelelő munkafegyelem. Lopások esetén munkanaplevonás járt, vagy komolyabb eseteknél a járási bíróság elé vitték az ügyeket. 1953 során két kolhozelnök is váltotta egymást. Az egyik Barta András volt, aki pár hónap irányítás után leváltották, mert nem megfelelően végezte a munkáját. A következő kolhozelnök Sepa László lett. Az ő irányítása alatt megváltozott az ellenőrző bizottság, vezetőség.

A diplomamunka megírása alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az emberek kényszerből léptek be a kolhozokba, mivel mindenüket „felajánlották” a kollektív gazdaság javára. A kolhoz egy biztos munkahelyet jelentett a lakosság számára. Annak ellenére, hogy látszólag az emberek elismerték a kolhoz jelenlétét, nem tagadható a hátránya. Az 1948 és 1953 kezdeti évek során sikeres, de nehéz időszakokat is megélt. A kolhoz technikailag nem volt felszerelve, így a gépesített munkaeszközöket a beregszászi Gép- és Traktorállomány biztosította, amely a kolhoz alárendeltségében állt, és minden évben szerződést kötött az állománnyal. Összesen két kolhoza is volt a falunak, mely az egyesítést követően nagyobb területre tett szert. Annak ellenére, hogy látszólag az emberek elismerték a kolhoz jelenlétét, nem tagadható meg a hátránya. A lopások gyakran előfordultak, mert az emberek nem becsülték meg a közös vagyon fontosságát. A fő indok az volt, hogy a megélhetésük érdekében cselekedtek.

РЕЗЮМЕ

Під час встановлення радянської влади на Закарпатті відбулися зміни і розпочалося формування колгоспів, зокрема на території села Вари. У 1948 році в селі було створено два колгоспи. Метою нашої роботи було дослідження історії та функціонування колгоспів у період з 1948 по 1953 роки з використанням наукової літератури, статей у газетах та з архівних джерел.

У першому розділі мова йде про те, як Закарпаття потрапило під радянську владу. Закарпаття в той час було тимчасовим державним утворенням з жовтня 1944 року до січня 1946 року. У жовтні 1944 року радянські війська взяли регіон під контроль, а частину угорського та німецького чоловічого населення відправили на примусову роботу. Постанова про затримання угорського чоловічого населення та німецького населення та відправки їх у в'язниці на підставі колективної вини та покарання було схвалено 12 листопада 1944 року та у грудні 1944 року. У січні 1946 року Президія Верховної Ради СРСР визначила адміністративний статус Закарпаття, перетворивши територію на Закарпатську область УРСР. Далі у розділі описано, як відбулася колективізація на Закарпатті. Процес колективізації розпочався у 1946 році і завершився у 1950 році. Перший колгосп заснували у 1946 році.

У другому розділі представлено історія двох колгоспів у селі Вари у період з 1948 по 1950 рік. Перший колгосп був заснований 4 липня 1948 року, головою став Ліндер Герман. Сформували керівний склад колективного господарства та контрольну комісію. Вступ до колгоспу відбувався шляхом подання заяв. У заявах люди виражали свою "добровільність" вступити у колгосп. Кількість членів колгоспу поступово зростала. Виникали проблеми з будівлями та постачанням кормів, але намагалися вирішувати ці проблеми на місці. Заробітна плата працівників визначалася за робочі дні в колгоспі. Другий колгосп у селі створили у грудні 1948 року і назвали ім. Вишинського. Ця подія стало необхідним для зміцнення вже існуючого колгоспу в селі. Були обрані різні посадові особи та функціональні посади. Головною проблемою було виробництво та зберігання насіння зернових. Головою колгоспу став Бан Іштван. 18 квітня 1949 року Рада Міністрів СРСР та Центральний Комітет Комуністичної партії України прийняли рішення про розвиток тваринництва для суспільного блага. Для ведення робіт для колгоспу "Сталін" прийняли трирічний план з метою досягнення встановлених виробничих показників у 1949-1951 роках. Колгоспи були пов'язані з Берегівським машинно-тракторним парком, який надавав колгоспу сільськогосподарське обладнання для проведення робіт.

У третьому розділі надається характеристика роботи об'єднаного колгоспу ім. Сталіна. У лютому 1950 року колгоспи об'єдналися і отримали назву "Сталін". Головою колгоспу призначили Біро Берталана. Обрали нове керівництво колгоспу, змінили підрозділи та виробничі процеси. Кожного року укладали контракти між бригадами та ланками. У колгоспі побудували нові споруди, дитячий садок, ясла та будинок матері та дитини. Також уклали перший соціалістичний контракт з колгоспом ім. Андрєєва села Боржава. Протягом наступних років колгосп змушений був брати позики. У колгоспі трудова дисципліна не завжди була належною. За випадки крадіжок у робочих зменшували трудовні, а тяжкі справи вирішувалися у районному суді. Основним мотивом крадіжок було те, що вони діяли в інтересах свого виживання. У 1953 році два рази змінили голову колгоспу. Одним із нових голів був Барта Андраш, якого змінили через кілька місяців через неправильне виконання обов'язків. Наступним головою колгоспу став Шепя Василь. Під його керівництвом поміняли склад контрольної комісії та керівництва ланок господарства.

Під час дослідження та написання дипломної роботи прийшли до висновку, що люди в той час змушені були вступати до колгоспів, вони "пожертвували" все своє майно на користь колективного господарства. Колгосп забезпечував надійне місце роботи для населення. Незважаючи на те, що люди на вид визнали існування колгоспу, було багато недоліків і негативу. У 1948-1953 роках господарство пережило як успішні, так і важкі періоди. Колгосп технічно не був оснащений, тому машин забезпечував Берегівський машинно-тракторний парк, який був підпорядкований колгоспу і щороку укладали нові контракти. У селі існували два колгоспи, які після об'єднання здобули ще більшу територію.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

I. ADTAKÖZLŐK

1. Beregszászi Lajos, 1939 évi születésű Vári lakos, volt kolhoztag.
2. Debreceni Ferenc, 1939 évi születésű Vári lakos, volt kolhoztag.
3. Varga Gyula, 1940 évi születésű Vári lakos, volt kolhoztag.
4. Vass Erzsébet, 1943 évi születésű Vári lakos, volt kolhoztag.

II. PUBLIKÁLATLAN FORRÁSOK

Kárpátaljai Területi Állami Levéltár Beregszászi Részlege

5. 982. Fond.; *A Visinszkij és Sztálin Kolhozok iratai.*
6. 973. Fond.; *A Sztálin Kolhoz iratai.*

III. MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

7. Botlik József–Dupka György: *Ez hát a hon... Mandátum Kiadó, Ungvár, 1991.*
8. Csanádi György: *Sorsfordító évek sodrásában. PolliPrint Kiadó, Ungvár, 2004.*
9. Fedinec Csilla: *A Csehszlovákiától a Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalja magyar kisebbségének helyzete (1944-1946).* In: Bárdi Nándor–Fedinec Csilla–Szarka László: *Kárpátalja magyar közösségek a 20. században.* Gondolat Kiadó - MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008.
10. Molnár D. Erzsébet: *A késősztalinizmus korszaka (1944–1953). A vidék szovjetizálása/szovjetesítése.* In: *Kárpátalja története. Örökség és kihívások.* Főszerk.: Dr. Csatáry György. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász–Ungvár, 2021.
11. Molnár D. Erzsébet: *A szovjet típusú gazdaságpolitika erőszakos térnyerése.* In: *Kárpátalja története Örökség és kihívások.* Főszerk.: Dr. Csatáry György. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász–Ungvár, 2021.
12. Oficinszkij Román: *A csehszlovák kormány megbízotti hivatal.* In: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra.* Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
13. Oficinszkij Román: *Gazdasági fejlődés.* In: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra.* Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
14. Oficinszkij Román: *Kárpátontúli Ukrajna Néptanács.* In: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra.* Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
15. Oficinszkij Román: *A Keleti-Kárpátok hadművelet.* In: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra.* Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.

16. Oficinszkij Román: Preventív szovjetizálás. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
17. Oficinszkij Román: A szovjet időszak sajátosságai Kárpátalja történetében. In: Kárpátalja 1919-2009. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
18. Oficinszkij Román: Kollektivizálás. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
19. Oficinszkij Román: Újítások és újítók. In: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Főszerk.: Fedinec Csilla–Vehes Mikola. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
20. Vitéz Faraghó Gábor: Szovjetország. Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság, Budapest, 1942.

V. KORABELI SAJTÓTERMÉKEK

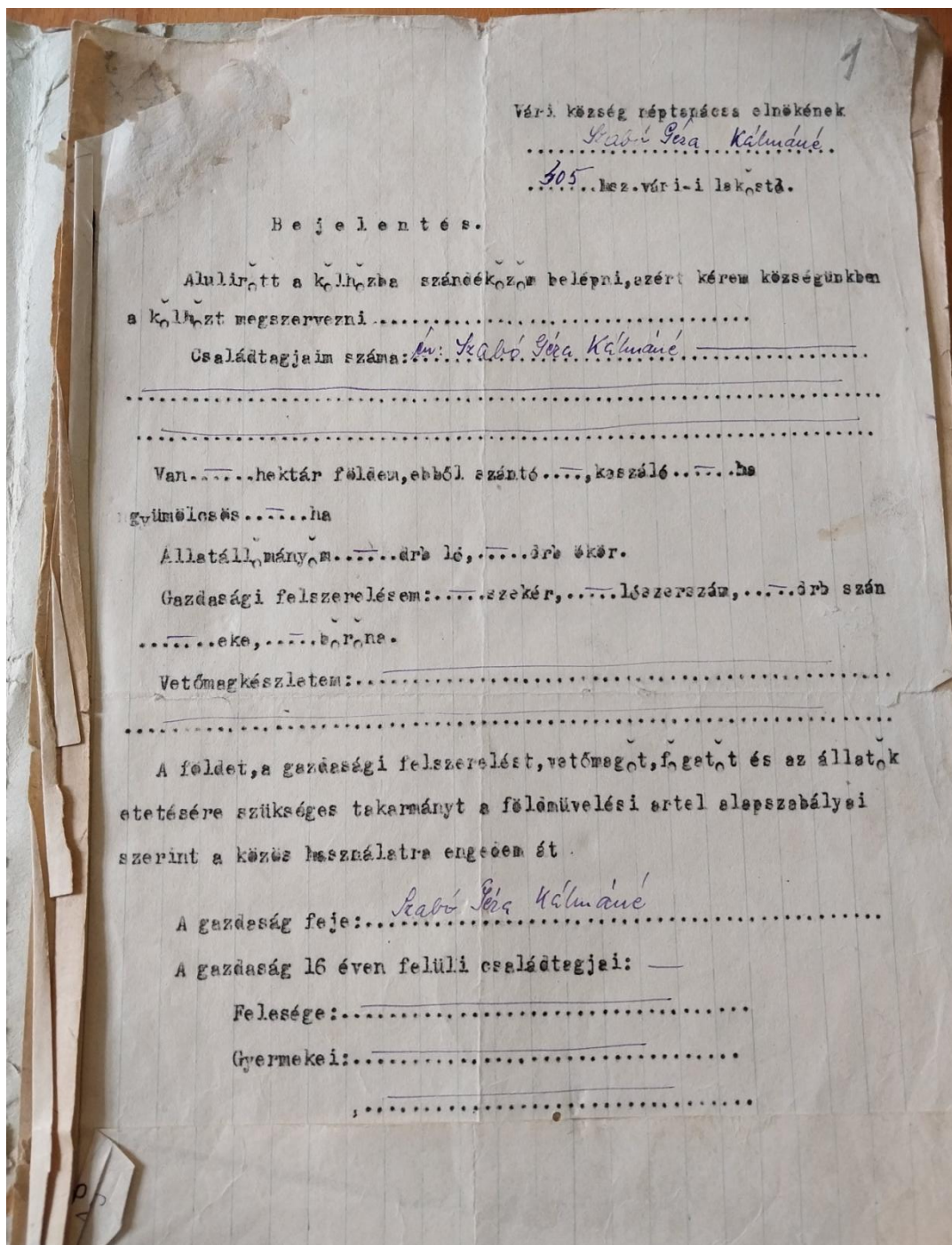
21. A területi Szovjet végrehajtó bizottságában és az UK(b)P területi bizottságában. Vörös Zászló 1948. VIII. 19. 1.
22. A kolhozkezdeményező csoport. Vörös Zászló 1948. II. 08. 1.
23. A kolhozban járt Váriak elmondják tapasztalataikat. Vörös Zászló 1948. II. 19. 2.
24. Előre a kollektív gazdaság útján, Vörös Zászló 1948. VII. 4. 1.
25. Szakítottak az ezeréves gazdálkodási móddal, Vörös Zászló 1948. VII. 8. 2.
26. Szenes László: A kommunisták eszem-politikai színvonalának emelése a beszámoló-választó gyűlés figyelmének központjában, Vörös Zászló 1948. XI. 25. 2.
27. Molnár Gábor: A „Sztalin” és „Engels Frigyes” kolhozok szocialista versenyre léptek, Vörös Zászló 1948. X. 31. 2.
28. A körzet 51 kolhoza. Vörös Zászló 1948. XII. 26.1.
29. Zsir M.: Tolvajok és orgazdák. Vörös Zászló 1949. XII. 8. 4.
30. Erdei János: Ne hanyagoljuk a szülőotthont. Vörös Zászló 1949. IX. 3. 3.
31. „Ne hanyagoljuk a szülőotthont”. Vörös Zászló 1949. IX. 14. 4.
32. Balog Irén: Leányok a gépesítési iskolában. Vörös Zászló 1950. X. 5. 3.
33. Balog Irén: A női tanács beszámoló és választó gyűlésén. Vörös Zászló 1951. III. 29. 3.
34. Fordítsunk több figyelmet az istállók építésére. Vörös Zászló 1950. VIII. 17. 1.
35. Bíró Bertalan: A berehovoai GTÁ nem tartja be a szerződést. Vörös Zászló 1950. X. 1. 3.
36. A szigorú bíráló jegyében. Vörös Zászló 1951. I. 25. 3.
37. Sikeresen fejezzük be tavaszi előkészületeinket. Vörös Zászló 1951. I. 11. 1.
38. Knoblock Gy.: Vetnek a Sztalin kolhozban. Vörös Zászló 1951. II. 15. 3.
39. Kovács Gizella: A nő – nagy erő a kolhozban. Vörös Zászló 1951. III. 8. 3.

40. Balog Irén: A női tanács beszámoló és választó gyűlésén. Vörös Zászló 1951. III. 22.
41. Borbély Sándor: Szépítsük falunkat. Vörös Zászló 1951. IV. 1. 4.
42. Borbély László: 200 hektár földet tettünk termékennyé. Vörös Zászló 1951. IV. 5. 4.
43. A körzeti pártbizottság plénuma. Vörös Zászló 1951. VII. 1. 2.
44. Teremtsük meg a korai palántázás lehetőséget. Vörös Zászló 1952. II. 14. 3.
45. Mester Gábor: Készletezik a téglá és cserép nyersanyagot. Vörös Zászló 1952. II. 7.
46. Sas A.: Rosszul dolgozik a 4. számú traktorbrigád. Vörös Zászló 1952. IV. 24. 2
47. Linder H.: Új épületek. Vörös Zászló 1952. IX. 7. 2.
48. Tatár B.: Elmaradoznak a kukorica ültetésével, Vörös Zászló 1953. IV. 16. 2.

IV. DIGITÁLIS ADATBÁZISOKRÓL ÉS A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

49. Bayerné Sipos Mónika: A kárpátaljai magyar kisebbség autonómia törekvései. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, Pécs, 2014. Elérhető: <https://idi.btk.pte.hu/dokumentumok/disszertaciok/bayernesiposmonikaphd.pdf> (2023.04.25.)
50. Fedinec Csilla: Az ukrajnai holodomor mint genocídium. Pro Minoritate folyóirat, 2020. téli szám. Elérhető: http://real.mtak.hu/120925/1/11_Fedinec_Pro-Minoritate_2020_tel.pdf (2022.04.13.)
51. Molnár D. István: Perifériáról perifériára. Kárpátalja népessége 1869-től napjainkig. MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Kalligram Kiadó, Budapest, 2018. Elérhető: http://real.mtak.hu/81339/1/Molnar_DI_karpatalja_nepessege_belivek_press_final_u.pdf (2023. 05. 01)
52. Orosz Júlia: A falusi parasztság – egy kolhoz belső életének jellegzetességei Kárpátalján, 1948-1953. Betekintő, 2020. 14. évfolyam 3. szám. Elérhető: https://betekinto.hu/sites/default/files/betekintoszamok/2020_03_orsz_0.pdf (2023.04.23.)
53. Orosz Júlia: A „málenkij robot” árnyékában – beszélgetések az elhurcolt áldozatok hozzátartozóival. 2017. Elérhető: https://www.academia.edu/39264582/A_m%C3%A1lenkij_robot_%C3%A1rny%C3%A9k%C3%A1ban__besz%C3%A9lget%C3%A9sek_az_elhurcolt_%C3%A1ldozatok_hozz%C3%A1tartoz%C3%B3ival (2023.04.20.)
54. Váradi Natália: A szovjet hatalom kiépítésének kezdeti lépései Kárpátalján 1944-1946. Betekintő, 2019. 13. évfolyam 1. szám. Elérhető: https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2019_1_varadi.pdf (2023.04.25)

MELLÉKLETEK

Belépési kérvény a Visinszkij Kolhozba, 1948-ban

Forrás: KTÁL, Fond 982, opisz 1, ügyirat 1. lap 10.

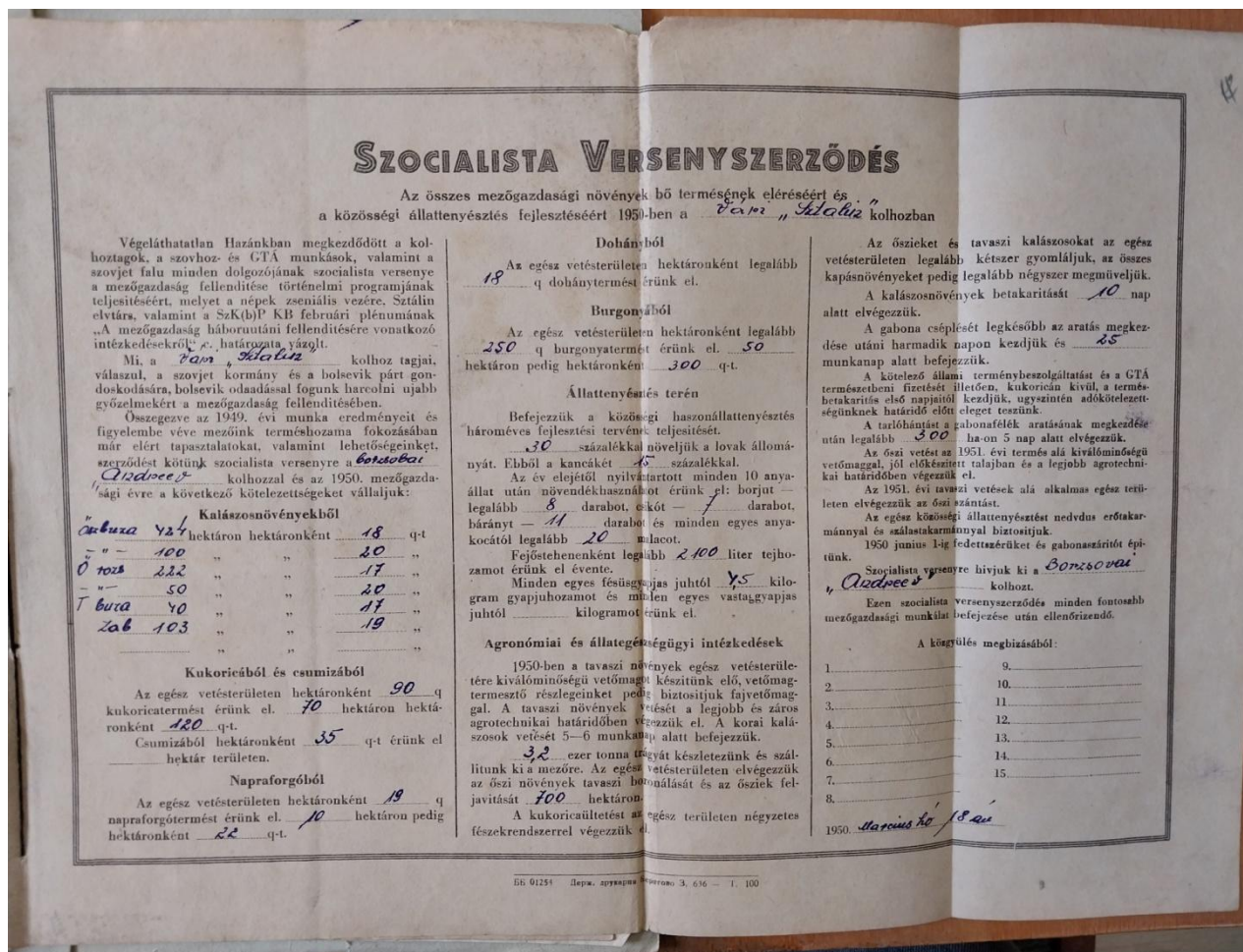
d. l. ... 1948 ...
 136. Sztálin kolhoz körgyűlésemek.
 Pári 19

Nyilatkozat

Alulírott a kolhozra szándékozom be-
 lépni kérem a körgyűlést határozottan fel-
 vételünkről. Kötelenem magam aratlap-
 szabály betartására. Gyors felszerelésem:
 2 ló + szekér szerszám + eke + borona
 Vetőmagot szajulok: burgonya 300 kg
 100 ló + 10 párny napraforgó + 10 kg
 Teugető 25 Teugető
 Szaladtajam: szalma + karkka + gusztár
 Feleségem

aláírás:
 Pári 1948 XII/20 Szarka Gusztáv
 242

Belépesi kérelem a Sztálin Kolhozban, 1948-ban

Szocialista versenyszerződés 1950-ben a borzovai kolhozsal

Forrás: KTÁL, Fond 973, opisz 2, ügyirat 30. lap 1.